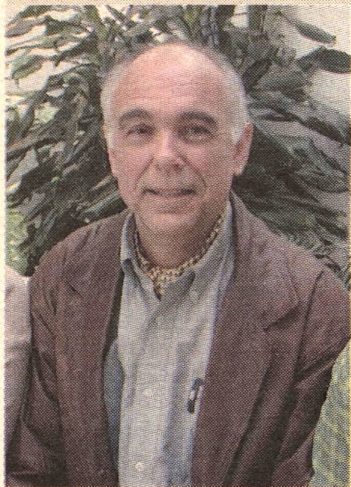
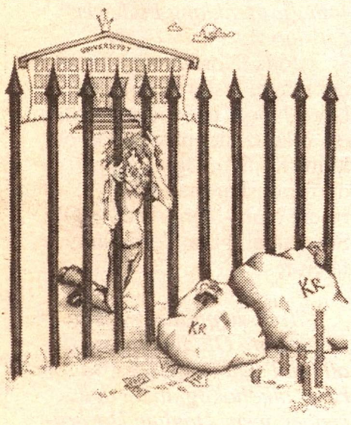

Under lupen:
Vold og trusler mot
universitetsets
ansatte

side 10

**Pensjons-
reformen:**
- nå blir det enda
dyrere å studere

side 5

**Bitter pille å
svelge for medisin-
studentene**

side 4

ELDREBØLGEN

1 av 3 på UiTø er over 30

Studentmassen ved UiTø overgår
samtlige av landets universiteter i
gjennomsnittsalder. Siden 1993 har
antall studenter over 30 år nærmest
blitt fordoblet.

s. 6-8

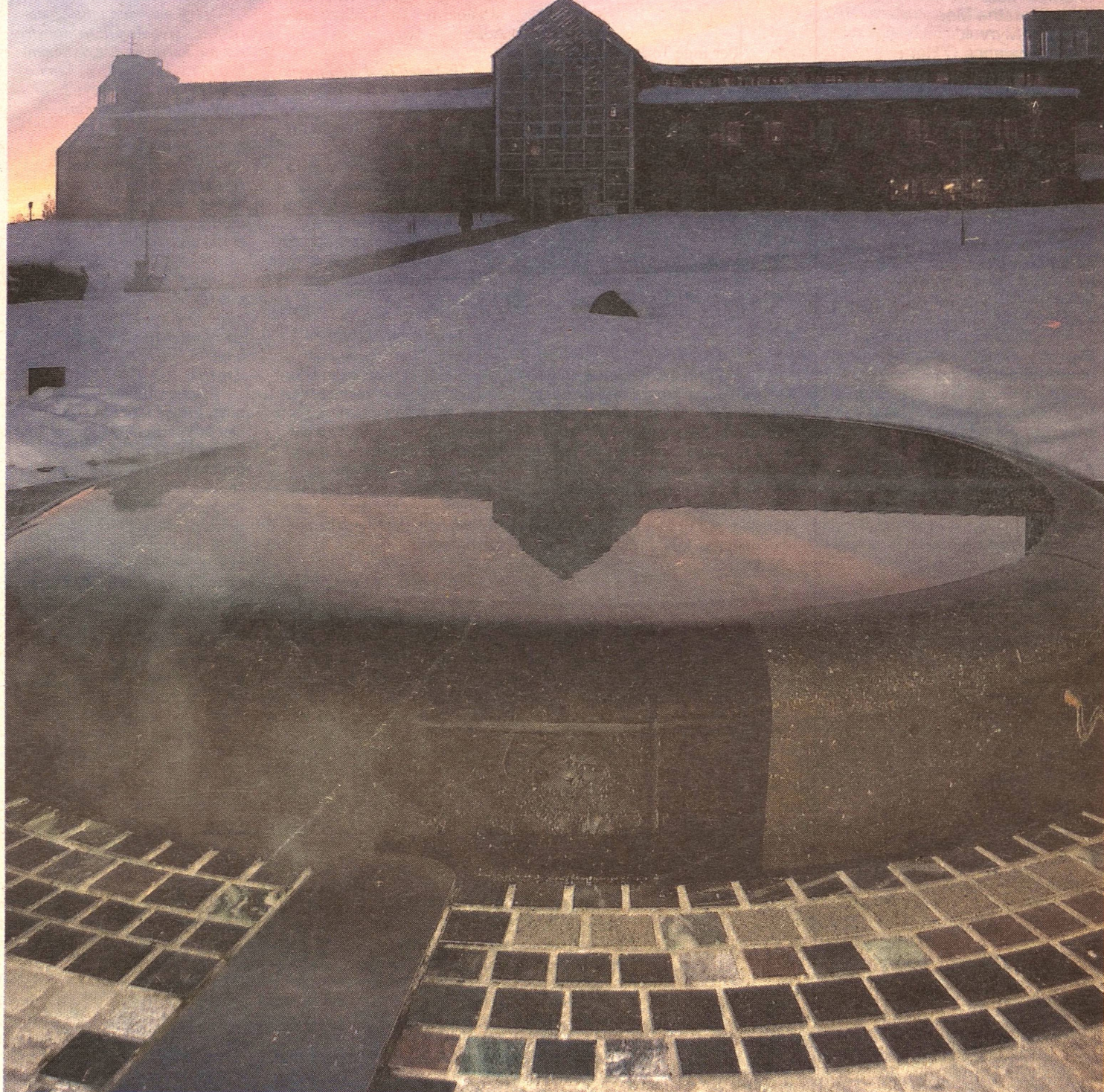

Foto THOMAS METZ

UiTø ikke blant verdens 500 beste universitet

side 5

Utropia er et organ for studentene i Tromsø. Avisen gis ut med støtte over semesteravgiften.

Ansvarlig redaktør:
Maja Sojtaric
redaktor@utropia.no

Nyhetsredaktør:
Dima Emelianov

Kulturredaktør:
Eivind Biering-Strand

Desksjef:
Guro Brudvik Dalene

Fotosjef:
Lisa Halvorsen

IT-ansvarlig:
Ørjan Vøllestad

Redaksjonen:
Ingvild Buhaug
Pernille Dehli
Jon Terje Eiterå
Christian Grevstad
Glenn Fagervik
Kjartan Habbestad
Tord Lind-Hansen
PerJosef Kr. Insulán
Kai Magne Melhus
Thomas Metz
Tonje Merethe Moe
Andreas Myrvold
Sian Constance O'Hara
Audun Rundberg
Christopher O. Sørli

Adresse:
Universitetet i Tromsø
Hovedgården
9037 Tromsø

Telefon:
77 64 59 00

Faks:
77 64 51 99

E-post:
utropia@utropia.no

Vev:
www.utropia.no

Annonsering:
Kontakt Maja Sojtaric for tilbud på telefon 91845151, eller e-post annonse@utropia.no

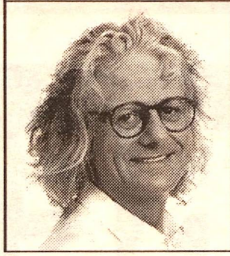
Opplag:
5000

Neste deadline:
29. januar 2004

Neste utgivelse:
4. februar 2004

Trykk:
Troms avistrykk

ISSN:
0806-9611

Nei til OL! Ja til røyk!

– Idrett er steindumt, og jeg ønsker det alt vondt, sier Per Inge Torkelsen

Tekst SIAN COSTANCE O'HARA

Per Inge Torkelsen, adjunkt og klovn.

Riksklovnene er en hardbarket idrettmotstander og har tydelig utbasunert sine meninger rundt et OL 2014 i Norge via diverse medier. I dette intervjuet dissler han OL og hyller røyk.

– Hva synes du om det å arrangere De olympiske leker på ny i 2014 her i Norge?
– Jeg er imot.

– Hvorfor?
– Fordi det forrige kostet 10 milliarder kroner. Vi kan bygge to operarer for et tilsvarende beløp. Olympiske leker varer i fjorten dager, mens en opera varer og varer. Skoler, sykehjem, og barnehager forfaller, og det har politikerne per i dag ikke råd til å fikse. Tenk alt det man kan kjøpe for ti milliarder kroner!

– Hvis det likevel blir OL, ville du foretrukket Tromsø eller Lillehammer?

– Hahaha. Jeg vil ikke ha det uansett! Nei, det er ikke noe problemstilling i det hele tatt. Jeg synes idretten i seg selv er steindum, og jeg ønsker den alt vondt! Vi må

ikke bruke penger på den type svineri.

– Er du stolt av å være borger i en idrettsnasjon som virkelig vet å promotere sitt kongerike og natur via TV?

– Jeg synes det er alt for mye idrett, men bortsett fra det synes jeg det er mye bra i Norge. Jeg er stolt av å komme fra Norge, og jeg liker spesielt at vi har fire forskjellige årstider.

– Hva med beskyldningene om nordmenn som et nasjonalistisk folkeslag, som vi fikk rettet mot oss etter OL på Lillehammer i 1994?

– Ja, idretten forsterker jo den uheldige følelsen. Alle andre er drittsekker i det man heier på sine medborgere i skiløypen, man pisker opp en stemning som går ut på at vi er suverene og at alle de andre er dumme.

– Tror du OL vil tilføre Norge og Tromsø noe bra?

– Nei. Det gjorde det ikke i Lillehammer. – snarere tvert i mot. Nå har de en masse idrettsbarer som de ikke har begrep om hva de skal gjøre med og som ligger spredt rundt som lik i byen. De putter masse kunst i dem og så videre, men det blir ikke noe særlig av det.

– Hva med OL som turistmagnet?

– Neiii... Tror du noen reiser til Lillestrøm fordi de har en fotballklubb? Tror du noen døvblinde reiser til Lillehammer fordi de hadde OL en gang i tiden? Jeg reiser til London for der har de kultur, jeg reiser til Stockholm fordi de har

kultur, og likeså Berlin – ikke fordi de har arrangert OL der for lenge siden.

– Tror du OL vil virke verdiskapende på Norges befolkning?

– Nei, den har jo kortvarig effekt for næringslivet i området. Konkursene kommer likevel når OL er over.

– Hva med den unge generasjon? Tror du OL demonstrerer for barna og ungdommen hva det vil si å ha "en sunn sjel i et sunt legeme" når TV er spekket med idrettselter?

– Idretten er den beste bevegelsen når det gjelder det å skape nummer én, og dessuten den beste til å skape tapere. Idretten hyller de store og tramper på de små, og det er ekkelt.

– Men hva med oppmuntringen og påvirkningen til fysisk utfoldelse som visstnok skranter blant de godterispisende unge piger og poder nå om dagen?

– Det er minst 50 år siden noen syntes idrett var sunt. Det er vel ingen nå lenger som mener at toppidrett er bra, det er tvert i mot usunt, slik som de lever. Man skaper et kroppshysteri uten like som gjør dem forkrøplet resten av livet. Mosjon derimot er fint og bevegelse er greit. Lek er aller tiders. Konkurransetidretts seg derimot at det er veldig farlig, fordi det man skaper vinnere og tapere. Hvis du må bli best og knuse andre så er du ikke mentalt sunn, også ødelegger du kroppen din i tillegg, og oppfordrer videre andre til å ødelegge sin kropp.

– Frydet du deg over Nor-

ges gull, sølv, seire og suksess under Lillehammer OL '94?

– Nei... Det interesserte meg ikke. Jeg vet ikke hvem som vant, og jeg vil ikke vite det heller.

– Er det galskap å bruke mange milliarder kroner på et 14-dagers idrettsarrangement langt ute i periferien?

– Ja, men ikke fordi det er langt uti periferien, men fordi det er et idrettsarrangement. Og fordi det er en ekkel hyllest til noe som ikke bør hylles eller feires, og som man slettes ikke bør klappe for.

– Fortjener ikke Nord-Norge endelig en skikkelig fest som gir gjenklang i alle verdenshjørner?

– Joda, Nord-Norge fortjener masse fest, men ikke OL. Nord-Norge har andre kvaliteter, blant annet på musikk- og kulturfronten. Og nettopp derfor ønsker man ikke å rasere Nord-Norge med et OL. Selvfølgelig bør Nord-Norge få en fest!

– Tror du politikerne ville likt å gjøre OL til en arena der alt ondt skal bekjempes, så som røyk, alkohol og andre dødsyndere, mens Dagfinn Høybråten's Topp 10-liste skal frem i rampelyset?

– Nei, jeg tror ikke det er en samlet plan om den slags. Det skremmer likevel at politikere stort sett oppmuntrer til tanketomme ting, som å slå en ball eller å renne ned en bakke, istedenfor å TENKE. Og de oppfordrer heller ikke til toleranse, nemlig det å tåle det som forskjellig, at noen røyker, ikke liker idrett og så videre.

SCHOOL OF MEDICINE is set to expand its enrollment by 15 students in the fall of 2004. According to a pleased faculty, the increase in student body will trigger construction of a new building and hiring of more staff, thus increasing the quality of education. Views on the issue, however, are split. – Construction plans are unrealistic, and the extension of student body will drive quality of education down, students say.

EVERY THIRD STUDENT at the University of Tromsø is older than 30 years, a recent survey indicates. Administration rep-

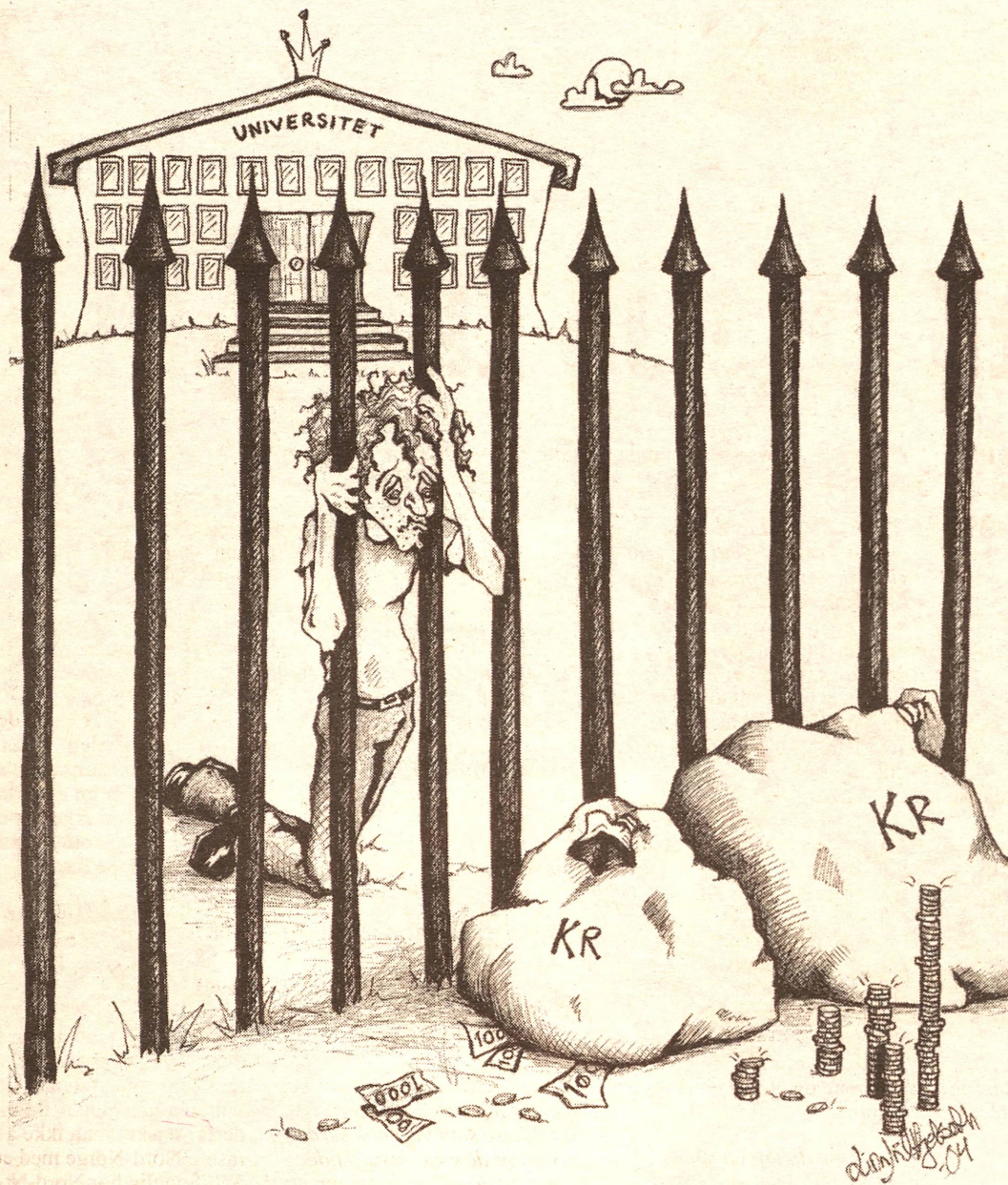
resentatives claim co-operation with business and organizations, and investment in post-graduate education are the main reasons for the elevated average age. The increase is significant compared to the same data 10 years ago, which indicates that every fifth student is over 30.

SEVERE VIOLENCE and threats allegedly conducted by students towards faculty members this fall have triggered an extensive survey. The survey is set to uncover the scope of the highly unwanted behaviour, and consequently improve the working environment. – If it appears to be

a real problem, we'll have to deal with it, says head of the faculty union, Egil Børge Mikalsen.

UNIVERSITY OF TROMSØ is not among the 500 top universities in the world according to an extensive survey conducted recently. For two years scientists at the University of Shanghai have carried out a study of about two thousand universities around the world, focusing mainly on academic achievements and research. According to principal Jarle Aarbakke, the survey misses out on the positive aspects of our school, which is liberal arts, and should not be taken seriously.

Sansenes tyranni

Tekst DIMA EMELIANOV
III LINN IRIL HJELSETH

Kommentar En fersk rapport lagt fram av OECD slår fast at det i Norge knapt lønner seg å ta høyere utdanning; en innehaver av en universitets- eller høyskolegrad tjener kun 35 prosent mer enn de som bare har vitnemål fra videregående å vise til – studielån og tapt lønn ikke medberget. Et av de motstridende eksemplene i undersøkelsen, med sine 86 prosent, er vestens storebror USA.

Spørsmålet som følger reiser seg i disse omstendigheter, er om den sistnevnte får for mye, eller om det faktisk er Norges akademikere og høyere profesjonelle som blir snytt for deres, fortrinnsvis relativ, fortjeneste.

Onkel Sam

Hva første alternativ angår, er dette i kraftig strid med selveste grunnprinsippene til Onkel Sam – ikke i noe annet samfunn er den kapitalistiske strukturen forankret dypere og mer lidenskapelig enn i USA. Ethvert forsøk på å styre markeds-kreftene utover det som er fastslått i grunnloven og utvidelser derav fra henholdsvis 1787 og 1791, blir kraftig sett ned på – selv når forsøkene kommer fra selveste Capitol Hill.

Det er altså med stor sikkerhet at jeg påstår amerikanernes mentalitet er intet hinder for å lønne de flinke, de flittige, og de ambisiøse – og naturligvis omvendt. Norge derimot, slik det kommer fram i ovennevnte undersøkelse, kan ikke settes i samme bås. Lønnsnivåene, med få unntak, har både en nedre og en øvre grense, fastsatt av henholdsvis fagforeninger

og kapitalinnehavere, hvorav den største er staten.

Sansene hersker

Gjennom noe svekkede marxist-leninistiske briller kan en gjerne se dette slik – i USA blir overfloden av penger slokket av en overflod av materielle og sosiale goder som er tilgjengelig på markedet, mens en i Norge ikke trenger disse pengene fordi overfloden av materielle og sosiale goder, slik som helsevesen, skoler, osv., allerede eksisterer og er til fellesbruk.

USA kan følgelig oppfattes som et sansenes tyranni – de materielle godene kontrollerer livet, og ikke omvendt, og dermed oppløses det relative overtaket til de utdannede i det endeløse forbrukermarkedet. Men hva skjer så når disse fristelsene blir tilgjengeliggjort i Norge i en langt større grad, og dette uten at innehavere av høyere utdanning blir favorisert lønnsvis? Er det "helt greit" å bli snytt for fordeler etter flere år bak skolebenken – og hvorfor skjer dette?

Der det gikk galt

Både de nordiske landene og USA har lav arbeidsledighet og høy sysselsetting, samt høyt gjennomsnittlig lønnsnivå og høy produktivitet. Forskjellen mellom systemene ligger i den gjennomsnittlige fordelingen av inntekt mellom ulike grupper; i USA er ikke den laveste lovlige lønnen nok til å leve over fattigdomsgrensen, mens toppsjefene som er øverst på lønnsstigen i USA tjener 20 ganger mer enn deres kolleger i Norge.

Det er grovt sett to samfunnstrekk som kan holdes ansvarlig for dette; Først og fremst er det rettighetene

til arbeidstakerne som ligger til grunn for denne kolossale forskjellen innen lønnsfordeling; den norske stat verner om arbeidstakere og forhindrer tilfeldig og urimelig behandling fra arbeidsgivernes side, noe som skjer på bekostning av de høyt utdannede.

Den andre årsaken, med sine relativt begrensede virkninger, er overfloden av høyt utdannet arbeidskraft. Lukkede eller begrensede studier ville vært et tilstrekkelig tiltak for å håndtere dette problemet, men til det står likhetsprinsippet alt for sterkt.

Konsekvenser?

Argumentasjon og fakta satt til side, hva vil så framtiden holde for et rike som følger spillereglene til Norge? Vil vi til slutt få et sansenes tyranni, slik som i USA, og det uten at de skolerte kommer et hode foran resten av befolkningen? Dette kan tvilsomt være en tilfredsstillende utvikling.

Allerede nå vitner vi tendenser der de store investorene unngår det norske markedet og den nordiske børsvirksomheten blir konsentrert i Stockholm – Norge er i ferd med å bli et filialland. Ugunstige forhold for arbeidsgivere er naturligvis en av årsakene, og mangel av sikker fotfeste for Norge vil bli en av de uheldige konsekvensene.

Men for å vektlegge poenget, vil blandingen av et indre (les: sansene) og et ytre (les: staten) "tyranni", fra et rent praktisk ståsted, føre til en trend der mange ikke finner veien til utdanning fordi de blir forført av sansene – delvis fordi de lave lønningene ikke blir lokkemat nok, og delvis fordi utdanning grunnnet overflod derav ikke er etterspurt? Fra et rent praktisk ståsted, altså.

Reformenes maskineri

Når det gjelder heldige terningkast i sjebnens spill har vi nordmenn kastet godt. Vi slipper å selge nyrene våre for et måltid og det er en selvfølge for de fleste av oss å kunne lese og skrive. Vi er til og med såpass heldige at vi kan velge bort arbeid for noen år for heller å videreutdanne oss. I Tromsø er en tredjedel av studentene såkalte eldre studenter, mennesker som har lyst og anledning til å lære seg noe nytt. Det er en privilegert stilling som vitner om et samfunn som utvikler seg i riktig retning og gir folk muligheten til å realisere sine muligheter. Men er dette virkelig tilfelle?

De menneskene som må selge sine nyrer for mat vet ihvertfall hvem som gir og hvem som tar. Den heldige stillingen er ikke vi i. For de norske styresmakter gir med den ene hånden, men tar med den andre. Det som er tilfellet er at de virker som om noen på bjerget har fullstendig mistet oversikten over hva det er som skal støttes i norsk utdanning.

Foreløpig er staa slik: Den generelle befolkningen i Norge blir eldre og etter- og videreutdanning er et essensielt trekk for å kunne beholde en viss faglig høyde på landets arbeidstakere. Samtidig er forslaget til den nye pensjonsordningen slikt utarbeidet at det ikke er lønnsomt, eller trygt å gå ut av arbeidssituasjonen i noen år for å studere. De som er studenter, særlig de som velger modningsfag eller profesjonsstudier som varer lenge, mister fort pensjonspoeng fordi pensjonen skal beregnes ut i fra antall yrkesaktive år.

Dermed er det enda en ting som tvinger oss til å jobbe samtidig som vi studerer. For studier er jo ikke særlig arbeidskrevende i seg selv, og en annen reform har ikke allerede sørget for et større arbeidspress i studie-situasjonen. For kvinner blir situasjonen ytterligere skeivt fordelt, for det er i følge det nye pensjonsforslaget mer lønnsomt å være hjemme og føde unger enn å ta en lengre akademisk utdanning eller jobbe som hjelpepleier.

Oppfordringen er like lite motsigende som resten av den norske forvaltningen: enten blir du hjemmевærende mor eller en har-barket karrierекvinne. En lang økonomisk produktivitet er dermed et av kravene for å ha en verdig pensjonstilværelse, for hvis du vil lære deg noe bare for kunnskapens skyld, vil du være en økonomisk taper. Utdanningen strømlinjeformet for å tilpasse seg næringslivets behov, mens livskvalitet og glede prioriteres bort; det å kunne omfavne kunnskap, er tydeligvis ikke den ressursstyrken de er ute etter. Reformenes maskineri har ikke råd til det individuelle hjulet.

Maja Sjøstrand

Nyhetsredaktør

Dima Emelianov
nyhet@utopia.no
Kontor 77 64 59 03
Mobil 928 59 811

B LI H Ø RT

Kronikk: 6000 - 8000 tegn
Kommentar: 3000 - 4000 tegn
Utrop: maks 2000 tegn

TRANGT OM KVALITET: Lena Kirsti Nerdal, representant for medisinstudentene, mener utvidelse vil gå utover kvaliteten.

Medisinstudiet tar imot 100

Høsten 2004 utvides medisinstudiet med ytterligere 15 plasser, men for studentene blir dette en bitter pille å svelge.

Tekst MAJA SOJTARIC
Foto THOMAS METZ / FRANCIS N. JØRGENSEN

Helsedepartementet åpner opp for en utvidelse av medisinstudiet ved UiTø på bekostning av innleide studie plasser i utlandet. Dermed justeres opptaksgrensen for medisinstudiet opp fra 85 til 100 studie plasser, og dekanen ved medisinsk fakultet Kirsti Ytrehus er positiv til ordningen.

– Isteden for å satse tungt på å sende studentene ut av landet får vi nå en investering her i Norge, sier Ytrehus.

Bidrar til kvalitetssikring

Dekanen påpeker at det ikke er uavhengige utenlandsstudenter som vil tape på ordningen, men at det er norske, innleide studie plasser som administreres av Samordna opptak som vil gå tapt. Dermed vil ikke denne beslutningen påvirke studentene som vil studere ute i noe nevneverdig grad. Men den har en drastisk betydning for Universitetet i Tromsø.

– Det vil være nødvendig å ansette en del nye folk, noe som passer godt overens med vårt mål om å kvalitetssikre medisinstudiet. Men den har en unik sjanse å gjøre dette samtidig med utvidelsen, påpeker Ytrehus.

Byggeplaner

Hun er klar over at det blir trangt om plassen når de nye studentene ankommer, men er optimistisk når det gjelder å finne en løsning på dette. Mye av denne optimismen ligger i de planene som er blitt lagt for reisingen av et nytt MH-bygg hvor den teore-

tiske undervisningen skal foregå. Utover det plassmessige problemet er det de lange ventelistene på turnusplasser som skaper uro i de akademiske kretsene i tillegg til at det ifølge Den norske Lægeforening signaliseres om at det

” En god legeordning krever dessuten en viss overproduksjon.

blir utdanna for mange leger.

– Problemet med for få turnusplasser må løses sammen med Helsedepartementet. Men et foreløpig alternativ er å dele kullet i to, der 50 tas opp om høsten og resten om våren. Når det gjelder legeoverskuddet har vi aldri hatt for mange leger i Nord-Norge. En god legeordning krever dessuten en viss overproduksjon, opplyser Ytrehus

– Det blir trangt

Fullt så optimistisk er ikke representanten for medisinstudentene Lena Kirsti Nerdal.

– Vi synes dette er en beklagelig utvikling. Fasilitetene her er altfor små til dette og det nye bygget er altfor langt frem i tid for å kunne vurderes med det første. Nerdal påpeker at tannlegestudentene også skal delta på de teoretiske forelesningene som avvikles de to første årene på medisinstudiet.

Mørke framtidssikter

Men den teoretiske delen er ikke det største problemet ifølge henne. Medisinstudentene føler ikke at de får god nok praktisk erfaring med dagens ordning, og bekymringene angående framtiden blir bare større.

– Vi er avhengige av å bruke sykehuset i undervisningen og avdelingene der er overbelastet som det er. De har ikke kapasitet til å ta imot flere studenter og gi dem kvalitetsundervisning. Det er

altfor mange studenter pr pasient som det er. Nerdal er også fortvilt over at turnusplass problematikken ikke tas mer alvorlig. Hun tror ikke at 50/50 ordningen kommer å fungere, hovedsakelig fordi sykehusavdelingene er for små til å ta den samme undervisningen to ganger i året. Hun

” – Vi er avhengige av å bruke sykehuset i undervisningen, og avdelingene er jo overbelastet som det er.

er overbevisst om en ting: Dette kommer til å gå på kvaliteten av den kommende legestanden.

UCLA aksjonerer mot Taco Bell

Etter at det er blitt påvist ulovlige arbeidsforhold blant Taco Bells tomatlukkere i Florida, har studentene ved University of California – Los Angeles (UCLA) boikotet spiseriet, og krever nå at det forlater deres campus. Ifølge Daily Bruin står Taco Bell i fare for å miste kontrakt med 3 av UCs campus dersom arbeidsforholdene ikke blir forbedret. Dette innebærer blant annet at fastfood-kjeden må hyre inn en tredje part som overvåker prosessen. Hvem lager våre smørbrød?

Uteliggere på NTNU

Dragvoll- og Gløshaugenstudenter har lenge vært bekymret for uteliggere som overnatter på universitetet, skriver Under Dusken. Ifølge driftsleder Ivar Hovdahl er det fullt av kroker og ganger som det er vanskelig å få oversikt over der det er lett å gjemme seg bort utenom den offentlige åpningstid. Så langt er ingen "tatt på fersken", men det er gjengangere som ifølge personalet regelmessig oppholder seg i lokalene på "mistenkelige tidspunkt".

- Ikke vår regning

Norsk Studentunion refser pensjonskommissionens utredning, og peker ut dagens studenter som de store taperne

Tekst SIAN CONSTANCE O'HARA
Foto ARKIV

I 2001 satte regjeringen Stoltenberg ned en kommisjon som skulle gjennomgå dagens pensjonsordninger samt fremme forslag til eventuelle forbedringer. Den 13. januar ble utredningen offentliggjort, og resultatet har skapt negative bølger blant akademikere, deltidsarbeidere, innvandrere, og livsnytere. Disse kommer nemlig dårligst ut dersom forslaget, som nå er oppe til høring i diverse instanser, trer i kraft som planlagt i 2010.

Pensjonskommissionens utredning går i all hovedsak ut på å samsvare pensjonsutbetalingene med pensjonistens arbeidsinnsats og den generelle prisutviklingen, å lønne arbeid i hjemmet, å utvide yrkesløpet i henhold til levealder, samt dra oljefondet inn i regnestykket. Men til tross for at de langtidsneglisjerte hjemmeverende nå får det de fortjener, blir prisen for stor for dagens studenter, mener leder for Norsk Studentunion, Trond Enger.

– Reformforslaget i sin helhet er ikke spesielt ille, men vi

synes at også studietiden bør være grunnlag for beregning av pensjon. Utdanning er en investering, men heretter må man spørre seg selv hvorvidt det er en klok investering. Resultatet vil nemlig ikke lønne seg økonomisk. Man har like mye å vinne på å droppe utdanningen, redegjør Enger.

Når pensjonsordningen i tillegg er myntet på post-1967 generasjonen, er frustrasjonen hos studentene stor. Ifølge Enger handler dette om grunnleggende demokratiske prinsipper; om å ha en stemme i det som berører deg direkte.

– Det virker som om regningen blir skjøvet over på oss. Man strammer til innspareningene gradvis slik at dagens 60-åringer slipper unna sine egne innspareforslag og regler. Vår aldersgruppe burde i større grad fått anledning til å uttale oss, siden det faktisk er oss det gjelder.

Frustrasjonen, ifølge Enger, er sterkt knyttet til den falmete studentstatusen som er i ferd med å gjøre seg gjeldende blant befolkningen.

– Før var beregningsgrunnlaget for pensjon de beste tjue år av arbeidslivet, mens nå blir hele arbeidslivet gjenstand for beregning. Derfor kommer en person som gjennomfører en yrkesfaglig utdanning normalt fem år tidligere ut i arbeidslivet, og vinner kraftig på dette på grunnlag av pensjonen. For ikke å snakke om den tapte lønnen og studielånet, understreker Enger.

PENSJONSFORSLAGET I KORTE TREKK

- Samsvar mellom inntekt og pensjon gjennom hele yrkeslivet
- Full minstepensjon etter 40 år, men kutt ved kortere yrkestid
- Pensjonen kan utbetales fra fylte 62 år, men beløpet reduseres tilsvarende
- Pensjonen fastsettes i henhold til forventet levealder for den aktuelle aldersgruppen. Dagens 20-åringer må jobbe fram til 70 for å få full pensjon.
- Pensjonsutbetalingene reguleres i henhold til konsumprisindeksen.
- Kommisjonen foreslår et nytt statlig pensjonsfond basert på Oljefondet og Folketrygd fondet.
- De nye reglene trer i kraft i 2010 og berører hovedsakelig dagens unge – når de blir gamle.

Famlende image

Skal man tro en omfattende undersøkelse utført nylig, er ikke Universitetet i Tromsø blant verdens 500 beste.

Tekst DIMA EMELIANOV
Foto THOMAS METZ

Studiet, som er utført av en gruppe forskere ved Universitetet i Shanghai, hadde som mål å kartlegge kvaliteten blant om lag 2.000 av verdens universiteter. Med fokus på forskning og akademisk prestasjon, er en rangering av de 500 beste nylig blitt offentliggjort.

I denne rangeringen kommer Universitet i Oslo ut som Norges beste på 63. plass i verdensammenheng. NTNU og Universitetet i Bergen havner begge langt nede på listen, nærmere bestemt i gruppen 301-350, mens Universitetet i Tromsø faller utenom denne rangeringen.

Ensidig fokus

Ifølge rektor Jarle Aarbakke, yter ikke denne rangeringen UiTø full rettferdighet på grunn

TAPER: UiTø faller som landets eneste universitet utenom en verdensomfattende ranking.

av det ensidige fokuset, og det er følgelig ingen grunn til bekymring.

– Rankingene er nokså ensidig basert på bakgrunn av nobelpriser og prestasjoner i matematisk / naturvitenskapelige fag. Derfor er det meningsløst å vurdere universitet opp mot hverandre; vi

har blant annet anerkjente internasjonale priser i historie, opplyser Aarbakke til Nordlys.

USA leder

Norske universitet satt til side, framstår USA som den klare vinner med blant annet åtte universitet på topp 10, hvorav Harvard, Stanford, og California

Institute of Technology framstår som de tre fremste. Blant de ti beste representeres Europa av engelske Cambridge og Oxford, på henholdsvis 5. og 9. plass.

Som begrunnelse for den amerikanske dominansen, trekker Aarbakke fram de økonomiske fordelene som toppskolene i USA sitter med. Budsjettet til testvinneren Harvard for 2003 var på svimlende 2,4 milliarder, og tilsvarer dermed de økonomiske rammene til Universitet i Oslo. Dette til tross for at UiO har mer enn dobbelt så mange studenter som Harvard.

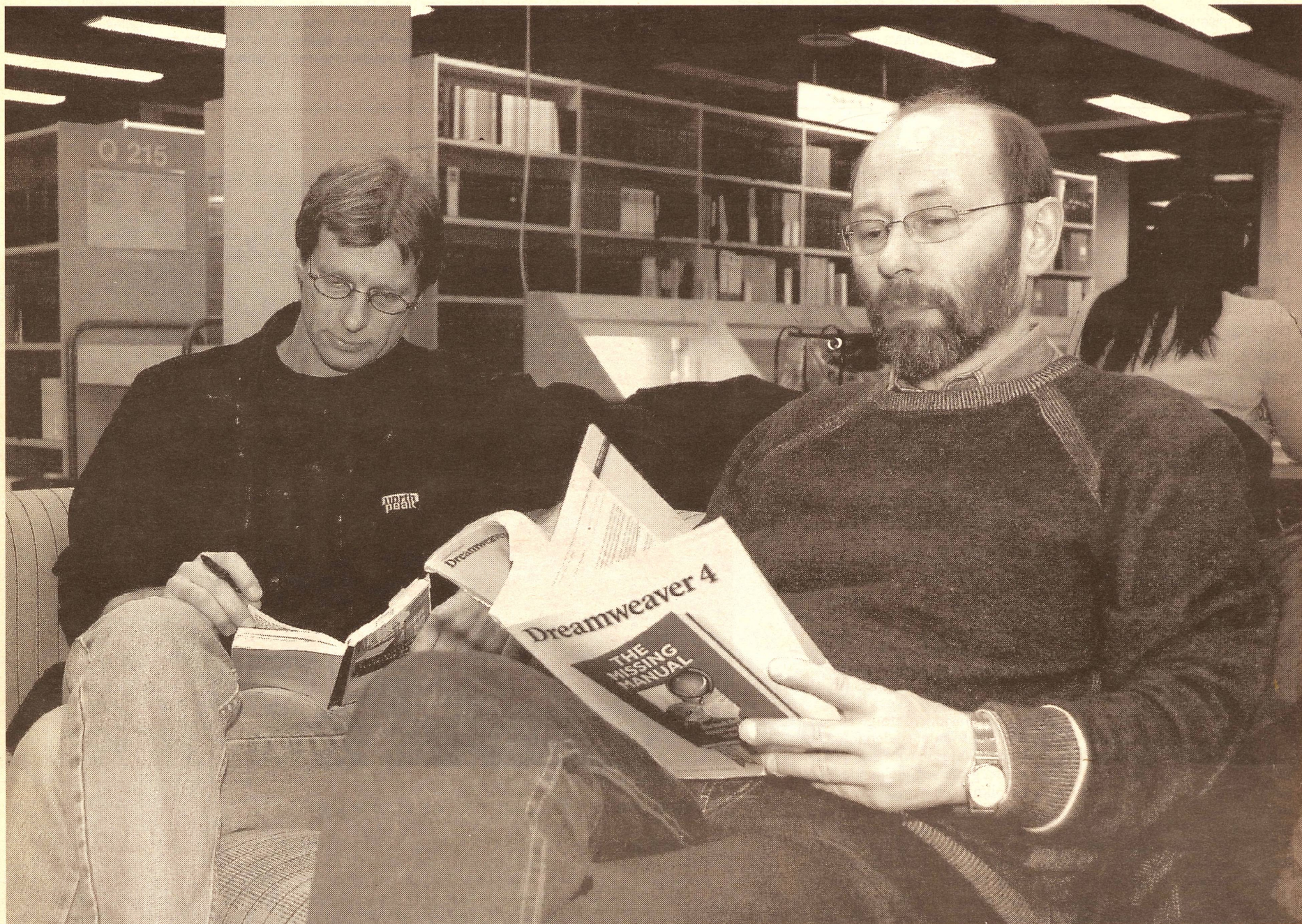
Nobelpriser og sitater

Et av de mest påfallende trekk som feller troverdigheten til denne undersøkelsen, er ifølge Aarbakke det ensidige fokuset på

naturvitenskapelige og matematiske fag. Opplagt skjer dette på bekostning av sterke humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagretninger, noe Tromsø taper klart på. Rangeringen ble gjort på grunnlag av følgende kriterier:

- Antall Nobelprisvinnere i fysikk, kjemi, medisin, og økonomi
- Antall forskere som har mange siteringer i vitenskapelige tidsskrifter innefor 21 forskjellige fagområder
- Antall artikler som er publisert i tidsskriftene "Nature" og "Science"
- Antall artikler i Science Citation Index Expanded og Social Science Citation Index

REPORTASJE

TROSSER ALDEREN: Gerhard Augustin (48) - litteraturvitenskap og Terje Svane (52) - dokvit, sluker kunnskap som aldri før.

Eldrebølgen

Studentmassen ved UiTø overgår samtlige universitet i gjennomsnittsalder. Og i tidsperspektiv, også seg selv.

Tekst DIMA EMELIANOV
Foto THOMAS METZ/FRANCIS JØRGENSEN

Lange profesjonsstudier, samarbeid med næringslivet, åpne fakulteter, og behov for omskolering gjør at de eldste universitetsstudentene i landet befinner seg på campus Breivika. Det er nemlig verken Oslo, Bergen, eller Trondheim som har større prosentandel av studenter over 30 år enn Tromsø. Og denne andelen er på framgang.

Lav ungdomsfaktor

Dette kommer fram av tall som er nylig offentliggjort av *Databasen for statistikk om høgre utdanning (DBH)* – et prosjekt i regi av utdannings- og forskningsdepartementet. Her vises en markant økning i antallet av studenter over 30 år ved UiTø. Over en tiårsperiode fra 1993 til 2003 har dette antallet nærmest blitt fordoblet; andelen har økt fra 19 til hele 35 prosent, eller fra 1 av 5 studenter over 30 år, til 1 av 3.

Til tross for en noe jevn fordeling over de ulike fagretningene, er det framtrekkende overvekt av eldre studenter på praktisk pedagogikk, humanistisk, og samfunnsvitenskapelig fakultet. Der utgjør de henholdsvis 80, 50, og 40 prosent på studieprogram-

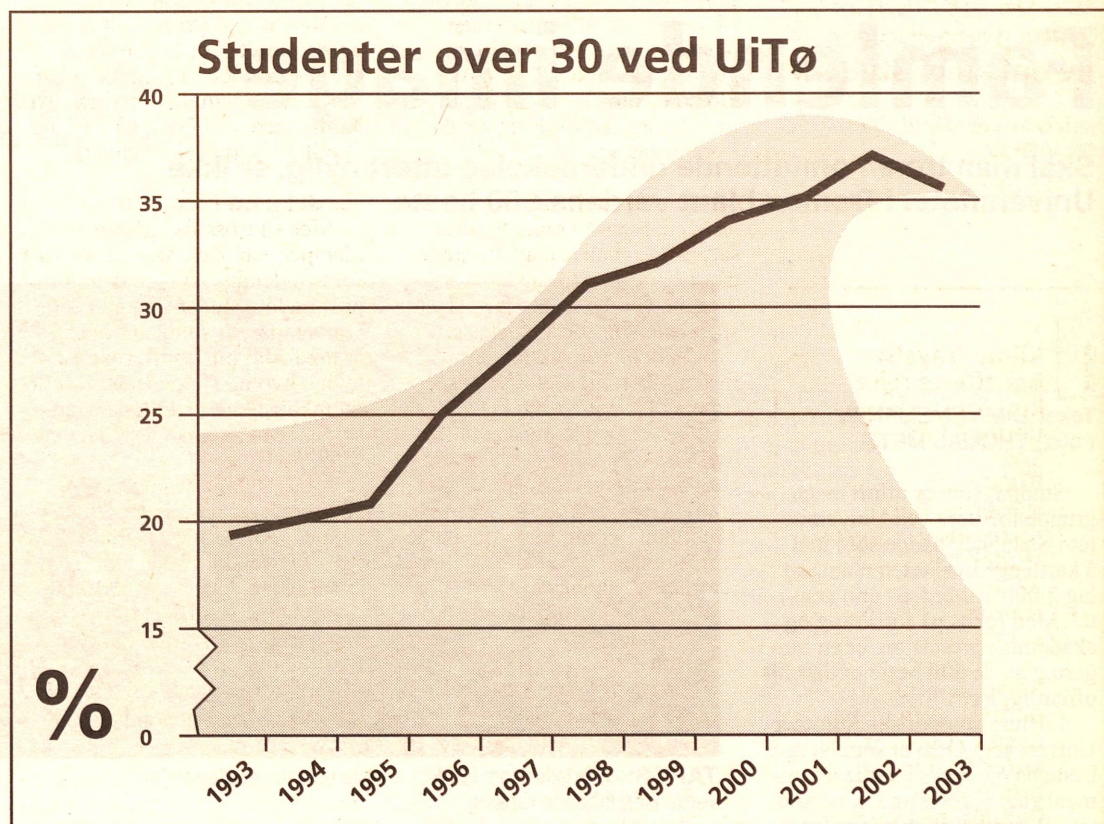
mene. Også sammenlignet med de andre studiebyene kommer Tromsø dårligst ut hva ungdomsfaktor angår, og har Oslo med sine 25 prosent som sin nærmeste konkurrent. Hva som er de dyptliggende årsakene bak eldrebølgen, er det splittelse om.

Mangfoldige årsaker

– En av de viktigste faktorene i denne sammenhengen er utvilsomt det at flere kvinner, som utgjør nærmest 60 prosent av studentene, er begynt å studere. Deres livsløp avviker naturligvis fra det som menn er vant til. Kvinner er i sin mest fertile alder i studietiden, og mange ender følgelig med å få barn som igjen leder til omsorgspermisjon, og det er en betydelig bremse, forklarer professor i sosiologi Tom Johansen.

Ifølge studiedirektør Ingrid Salvesen er det Universitetets egen bevisste satsing, gjennom Universitetets senter for etter- og videreutdanning (UVETT), som ligger til grunn for den markante økningen i antall eldre studenter de siste 10 årene.

– Dagens studietilbud søker bevisst å omfatte eldre studenter,

og den mest åpenbare årsaken til denne økningen er utvilsomt vår satsing på videreutdanning. Det ville faktisk forundret meg om det var en annen grunn til dette, forsikrer studiedirektør Salvesen sammen med kollega og rådgiver Jan Alexandersen.

Livslang læring

– I løpet av 90-tallet er det inngått mangfoldige avtaler mellom LO og diverse arbeidsgivere, særlig med vekt på livslang læring, og særlig i forbindelse med revolusjonen innen informasjonsteknologi. Alt flyter fritt nå,

og folk vil ha noe fast med seg. Da går de skole. Og det er nettopp dette som skaper strømmen av eldre studenter som vi er med på å ta imot, klargjør Alexandersen.

REPORTASJE

Dyrt å være gammel

BEGRENSET RABATT: Den biologiske klokken bestemmer hvor billig du kan reise, ikke studentstatusen.

Dersom du begynner å dra på årene, går det utover pengeboken. Selv om du er student.

Tekst DIMA EMELIANOV
Foto ARKIV

Ifølge en samlet bank- og reisebransje, er det ingen gevinst i å være student dersom man overskrider en fastsatt aldersgrense – det er den biologiske klokken som begrenser tilgangen til økonomiske fordeler, og ikke studentstatusen.

Mister reisestøtte

Med de fleste rabattgrenser satt til begynnelsen av 30-årene, går nærmest en tredjedel av studentene ved UiTø glipp av frynsegodene. Også fra lånekassen. – Selv om vi vektlegger livslang læring, kutter vi reisestipendet [opptil 7000 kr] ved 25 år av naturlige årsaker som har med selvstendighet å gjøre. Utover dette mister våre kunder gradvis retten til lån fra og med 45 år, dette grunnet vår tilbakebetalingsspraksis på 20 år, forteller informasjonskonsulent ved Statens lånekasse, Wenche Merli.

Kostbare ekstrautgifter

I tillegg til mangel på reisestøtte fra Lånekassen, gjør rabattkutt hos Braathens, SAS, og Widerøe det ytterligere vanskelig for eldre studenter å være på reisefot. Alle de tre selskapene har en øvre grense på 32 år, og deler denne med reisebyrået Kilroy, som har opparbeidet ry med studenter som sin målskive.

At Kilroy nå ifølge tallene åpenbart bommer på denne målskiven, er ifølge markedssjef Lise Haugen utenfor deres kontroll.

– Vi [som alle andre reisebyrå]

blir overstyrt av flyselskapene når det gjelder billetterpriser, men det forstår jeg. De er nødt til å opprettholde sine kostnader på enkelte områder, og kunder som faller utenfor studentgruppen over 32 må være forberedt på å betale opptil 30% mer, sier Haugen.

Fordel å bo i Tromsø

Men til tross for generelle ulemper, har Tromsø sine fordeler som studentby for de eldste. I fjor høst meldte studentavisa i Oslo, Universitas, at studenter over 34 år må forbli husløs til tross for ledige hybler. Ifølge Irene Kvello, boligkonsulent ved Studentsamskipnaden i Tromsø, er ikke dette tilfellet i byen.

– Vår tildelingspraksis er ikke aldersbasert i motsetning til hva som er vanlig i øvrige studentbyer. Og forskjellsbehandlingen av eldre studenter kommer kun fram i at vi forsøker å tildele de noe mer private boliger, mest fordi de flytter fra et hjem og er vant til høyere standard, men også grunnet aldersforskjeller, betrygger Kvello.

Studentstyret informerer.

Søknadsfrist for tildeling av støttebidrag til studentforeninger.

Studentstyret disponerer hvert år et beløp av semesteravgifta til bruk på studentforeninger som ikke er tilsluttet Studentsamfunnet, TSI eller Utopia. For 2004 er dette beløpet 352 000,-

Av dette settes det av midler til foreninger som opprettes i løpet av året, og resten fordeles etter søknad. Alle foreninger som søker må legge ved dokumentasjon. For ordens skyld anmoder vi om at søknadene blir sendt pr. post. **Søknadsfristen er 20. februar.**

Utdrag fra reglement for tildeling:

§ 3. Støtnadsberettiget er forening som

- arbeider for å fremme en studentgruppes interesser og/eller deres sosiale og faglige miljø.
- ikke mottar tilskudd på annen måte direkte eller indirekte fra SiTø.
- har minst 12 medlemmer, hvorav minst 50% er studenter.
- ikke åpenbart har et formål som ikke er forenlig med støttemidlenes idé.

§ 4. Søknaden skal inneholde protokoll fra siste ordinære årsmøte, samt siste godkjente årsmelding (med opplysninger om medlemstall), revidert regnskap og budsjett.

For ytterligere opplysninger vises det til "Reglement for tildeling av støttebidrag". Dette samt søknadsskjema kan hentes på Studentstyrets kontor i Hovedgården (vis a vis Akademisk Kvarter).

Jostein Fredheim, org.sek.

Kilroy Travels: Rabatterte reiser kun for studenter under 33 år
SAS,
Braathens, og Widerøe: Rabatterte reiser kun for studenter under 32 år
Nordea: Studentkonto kun for de under 34 år
Reisestipend: Stipendet, som er på opptil 7000, fås kun dersom man er under 25 år
Rehabiliteringspenger: Støtten, som utdeles dersom man blir langvarig syk, fås kun av de under 25 år

Ruster seg til strid

Da muren falt, mistet Glenn jobben. Men ikke håpet.

Tekst DIMA EMELIANOV
Foto DIMA EMELIANOV

– Jeg prøvde virkelig hardt å bli tatt opp på medisin, men mislyktes, mimrer den opprinnelig amerikanske sykepleieren Glenn Mapp fra Seaside, California. Nå er han etablert med sin europeiske familie i det tidligere Vest-Tyskland, hvor han tjenestegjorde i USAs hær på 1970-tallet. Nasjonal tilhørighet er imidlertid noe han sier raskt i fra seg.

– Jeg ser på meg selv som

en verdensborger, også når det gjelder jobb, sier Glenn som til tross for å ha lagt sin militære karriere bak seg, er stadig i strid. Akkurat nå mot helsedirektoratet i Norge.

Uten fotfeste

– Jeg så ikke noe framtid for meg i Tyskland. I etterkant av den kalde krigen ble vi overveldet av våre tidligere landsmenn, og arbeidsmarkedet ble rett og

slett for trangt, forklarer Glenn oppgitt.

Nå lærer han norsk for å ruste seg til kampen om å overleve på arbeidsmarkedet. Drømmen er å få en fot innenfor helsevesenet i nord. Frykten er at det skal gå rett vest. Tilbake til Vest-Tyskland. Det vil bety en tilværelse uten håp, for med utvidelsen av EU i mai 2004 vil det bli ennå vanskeligere å få fotfeste for Glenn og den stadig

stigende bølgen av eldet og inkompetent arbeidskraft.

Håpefull

– Jeg ser på omskolering som min eneste sjanse til å komme et hode foran andre, forklarer Glenn med en kritisk undertone til idealistisk utdanningspolitikk. Han har nemlig ikke mye tro på livslang læring, men vil heller se at sosialismen fungerer som den skal.

– Selv om jeg kan mitt yrke, var det vanskeligere enn jeg trodde å bli stemplet godkjent. Det er behov for sykepleiere her i nord, så hvorfor avvise meg med byråkrati? Det skaper ikke noe godt samfunn, sier Mapp.

– Men jeg vil fortsette å prøve lykken. Viktigst for meg akkurat nå er å lære å beherske språket, avslutter han håpefullt.

Gjeld kan ramme 1 av 3

En tredjedel av studentene vil få ytterligere 12.000 i studielån neste skoleår dersom pågående trend fortsetter, opplyser Lånekassen.

Tekst DIMA EMELIANOV
Foto THOMAS METZ

Ifølge en rapport lagt fram av Statens lånekasse ble 803 millioner kroner omgjort fra lån til stipend i desember 2003. Dette ble klart etter at lærestedene meldte inn hvilke eksamener som er tatt av hvilke studenter til Lånekassen.

De offentliggjorte tallene forteller at den eksisterende tilbakebetalingsordningen, hvor 15 prosent av lånet blir omgjort til stipend ved bestått eksamen, er begrenset til en stadig minkende gruppe. Kun 2 av 3 registrerte studenter nyter godt av omgjøringen, mens de resterende ender med ekstra studielån.

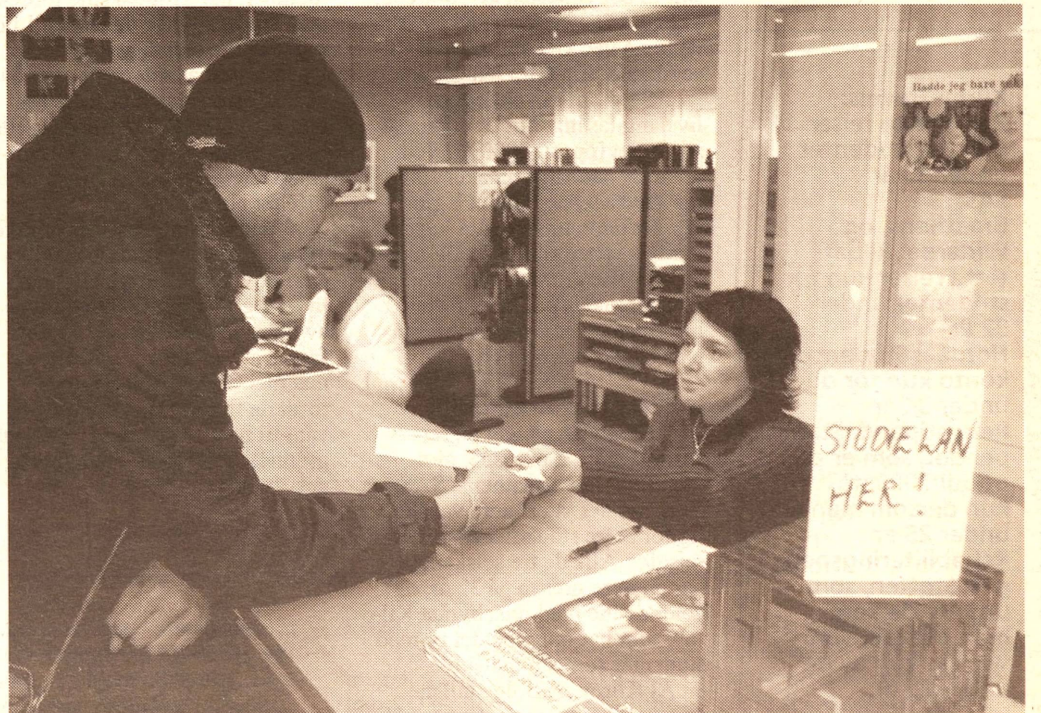
Ifølge informasjonsdirektør i Lånekassen Wenche Merli, kan denne trenden bety at hver tredje student ender med opptil 12.000 kr ekstra i gjeld skoleåret 2004/05.

– Dersom vår informa-

sjonskampanje i mars i forbindelse med den nye stipendordningen ikke får tilstrekkelig ringvirkninger, kan dette i praksis bety en økning i lån for en stor gruppe studenter, i verste fall hver tredje, forklarer Merli.

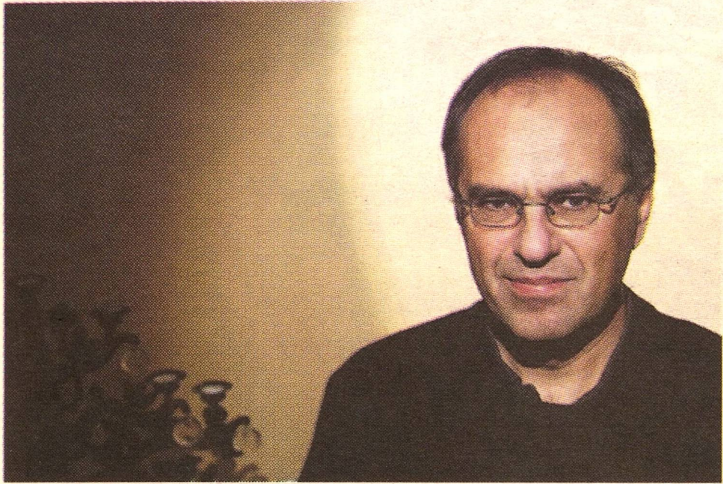
Blant de 131.000 studentene under høyere utdanning som Lånekassen støtter, er i overkant av 40.000 i fare for å bli berørt, dersom ringvirkninger uteblir. Den nye ordningen som ble inngått ved Regjeringens budsjettforlik i høst innebærer fullt lån som basis, men omgjøring til stipend dersom man består eksamen. Hva de virkelige følgene av forandringen i støttestrukturen angår, er Merli tvetydig.

– Det kan gå begge veier, påstår informasjonsdirektøren, det kan bli en vekker for de som utnytter ordningen, men det kan også være en gulrot som vil oppfordre til mer arbeid og raskere studieprogresjon enn vi har sett til nå. Noe alle kan ha det godt av.

MER LÅN: Høsten 2004 forsvinner sikkerhetsnettet. Stryker du, får du 40.000 i lån per halvår.

Debut i kirka

INVITERERER: Som en del av Debut-uka inviterer Studentprest Tor Stranda til hyggelig messe på Driv.

Tekst EIVIND BIERING-STRAND
Foto ARKIVFOTO

messe Tradisjonen tro inviterer Studentforbundet, Studentlaget, Ny Generasjon og Studentpresten nye (og gamle) studenter til messe på studenthuset Driv i Debut-uka også denne vinteren. Studentprest Tor Stranda mener det er et prinsipp i seg selv at den årlige messa avholdes på Driv, og ikke i en lokal kirke.

– Det er viktig å vise bredden og mangfoldet i studentkulturen. Heavy metal og grisehoder på stang og gudstjenester. Det bør ikke være noen motsetning. Driv samler alt og vi er glade for å kunne vise vår kultur der, sier han.

At det kristne miljøet i Tromsø er svært aktivt, er ingen hemmelighet. En rekke ulike organisa-

sjoner som vektlegger ulike ting kjemper om oppmerksomheten. Ny generasjon har vært blant de mest synlige, med bla. Jesusavisa og flere kontroversielle utspill.

– Jeg ønsker at disse gudstjenestene skal være samlende, at folk kan komme å lære om andre måter å gjøre ting på og samles om det vesentlige, forklarer Stranda, som legger til at det vil bli flere gudstjenester utover våren, fulgt opp av Studentforbundet og Studentlaget.

Nå på torsdag er det studentene som skal prege hele gudstjenesten. Det blir også musikalske innslag med koret Ichtyus, Bengt Nordbakken (piano) og Jostein Netland (sax)

– Det blir en knakende fin stund, sier Stranda om messa på Driv, som starter kl 20.00 på torsdag.

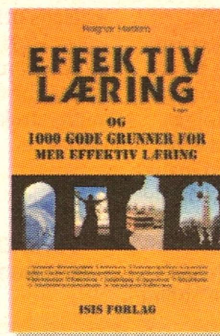
MESSE: Driv er stedet!

STUDENT?

Alle pensumbøkene på nett
- litt billigere...

- ☞ 21 000 norske fagbøker
- ☞ 13 000 av disse med rabatt
- ☞ 700 000 engelske fagbøker til gunstige priser
- ☞ **Gratis levering t.o.m. 10. feb. 2004**

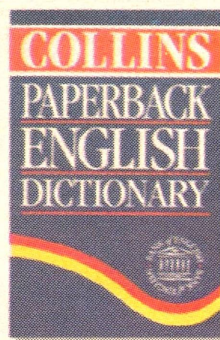
Supertilbud til studiestart:

EFFEKTIV LÆRING

Kanskje den viktigste boken du leser dette semesteret...

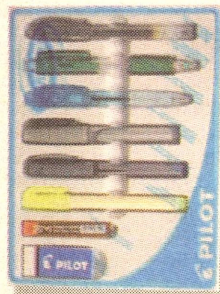
49,-

COLLINS DICTIONARY

1000 sider og 68 000 oppslagsord - den eneste du trenger!

49,-

PILOT MULTI-PACK

Alt du trenger for å feste kunnskap til papiret - til en pris du aldri har sett maken til!

49,-

Din bokhandel på nett...

bokkilden.no

Lånekassen på offensiven

Nord-Norge har en lavere andel av studenter i utlandet, men nå skal denne skjevfordelingen skjerpes, sier nyinnsett regionsdirektør i Lånekassen Nord-Norge, Geir P. Stokke. Ifølge statistikker er det en overvekt av utenlandsstudenter fra Oslo og Akershus. – Dette ønsker vi å rette opp, fastslår Stokke. I de nærmeste ukene vil denne informasjonen være tilgjengelig på undervisningsmesser i Nordland, Troms, og Finnmark, med oppstart i Tromsø 19. og 20. januar.

Slank rektorlønn

Like før årsskiftet offentliggjorde den amerikanske foreningen for høyskole- og universitetsledere sine lønninger. Av denne statistikken kom det fram at de fem best betalte rektorene, eller presidentene, har brutto inntekt på over \$700.000, eller 5 millioner kroner. Utover dette tjente de 30 best betalte over \$500.000, eller 3.5 millioner kroner. Åpenbart spiller ikke vår rektor Jarle Aarbakke i samme liga. For 2002 stod han registrert med beskjedne 740.000 kroner.

Undersøker trusselbildet

Som følge av to alvorlige volds- og trusselepisoder mot ansatte i høst, iverksetter Forskerforbundet en omfattende undersøkelse ved UiTø.

Tekst DIMA EMELIANOV

Med manglende oppmerksomhet fra undervisningspersonalet som antatt motiv, ble en professor ved institutt for statsvitenskap i november skamlått i sitt eget hjem av en tidligere elev. Studenten, som skal ha vært i psykisk ubalanse, ble anmeldt for fysisk overfall. Den 57 år gamle professoren, som forblir anonym, måtte legges inn på sykehus grunnet store ansiktsskader.

En annen student på psykologi grunnfag ble i høst anmeldt på grunnlag av drapstrusler mot hennes foreleser. Ifølge anonyme kilder var forløpet til truslene professorens egne instruksjoner knyttet til anstendig oppførsel under forelesningen. Utvisning var et siste tiltak for å få dette til, mens truslene fra eleven ble konsekvensen. Også denne studenten var psykisk ustabil.

Ubehagelig arbeidsmiljø

Med disse episodene som bakgrunn iverksetter Forskerforbundet nå en undersøkelse for å finne ut hvor utbredt truslene mot vitenskapelig ansatte er. Ifølge leder for Forskerforbundet ved UiTø og 1. amanuensis ved institutt for psykologi, Monica Martinnussen, er ikke truslene begrenset til de ovennevnte episodene.

– Både jeg og mine kolleger har merket en "tøffere tone" blant

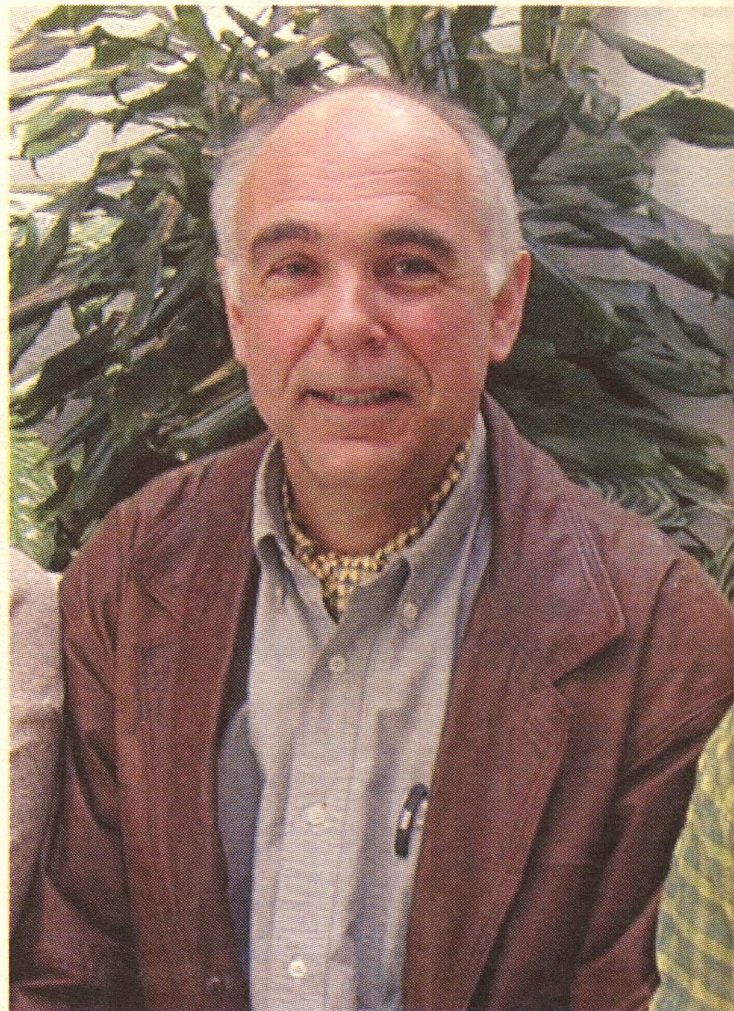
studenter. Jeg tror nok også studiekonsulenter og andre i lignende stillinger kan ha merket dette. Det er ikke nødvendigvis direkte trusler, men utsagn av typen "dette vil kunne få følger for deg". Det skaper utrygghet på arbeidsplassen, og er ubehagelig for ansatte så vel som medstudenter, forteller hun til Tromsøflaket.

Kartlegger omfanget

Ifølge Tromsøflaket kartlegges nå omfanget av trusler mot vitenskapelig ansatte ved Universitet i Tromsø. I en undersøkelse som er blitt sendt ut i 500 eksemplarer, blir de ansatte spurt om de har opplevd "utilbørlig atferd" av studenter. Forskerforbundet opplyser at både e-post og telefontrusler har funnet sted, men at selve omfanget foreløpig er ukjent. Ifølge hovedtillitsvalgt i Forskerforbundet, Egil Børge Mikalsen, vil videre tiltak avhenge av undersøkelsens utfall.

– Hvis det viser seg å være et problem må vi gå til arbeidsgiveren for å få gjort noe med det, understreker han overfor Tromsøflaket.

VURDERER TILTAK: Egil Børge Mikalsen og Forskerforbundet tar truslene på alvor.

kjempetilbud til studenter

Som studentmedlem i Tekna får du et forsprang!

- Gratis kurs og arrangementer på lærestedene
- Hjelp til jobbsøking, ansettelse og til å få riktig lønn
- Gratis forsikring (ulykkes-, PC- eller innboforsikring)
- Teknisk Ukeblad og Magasinet Tekna

Les mer om fordeler og vilkår på www.tekna.no

Studentmedlemskap koster bare kr 140 pr semester!

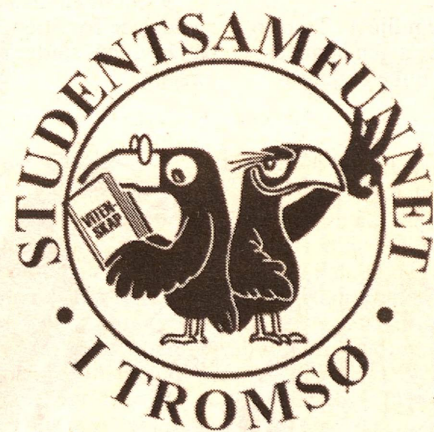

for deg som
studerer teknologi
og realfag

Teknisk-naturvitenskapelig forening

www.tekna.no

LEDIG STILLING

Studentsamfunnet i Tromsø søker organisasjonssekretær i 25 % stilling for perioden februar – 1. juli 2004. Arbeidet består i kontorarbeid for presidiet, som er samfunnets daglige ledelse, samt forefallende gjøremål i studentsamfunnet. Stillingen lønnes med brutto kr 3500,- pr måned. Søknader leveres til samfunnskontoret i kjelleren i Hovedgården (Administrasjonsbygget) eller per e-post: orgsek@samfunnet.org.uit.no Eventuelle spørsmål om stillingen kan rettes til ovennevnte e-postadresse.

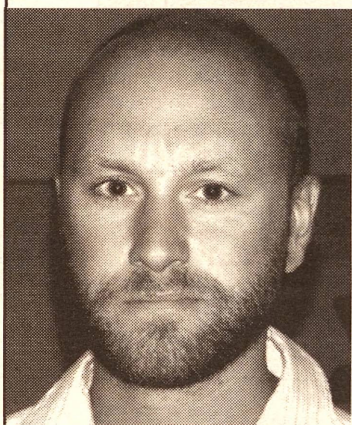
Presidiet,
Studentsamfunnet i Tromsø

1 av 4 angret på utdanningen

En ny undersøkelse viser at 24 prosent av alle nordmenn angret på utdanningen sin. Nesten halvparten av dem som angret mener at de burde gått lenger på skole for å få flere ben å stå på, melder Dagsavisen. Ifølge utdanningsminister Kristin Clemet er den dårlige informasjonen underveis i utdanningsløpet delvis ansvarlig for denne utviklingen. Blant annet konsulterer kun ni av 100 elever i den videregående skolene med rådgiver angående sitt valg

Vanskeligst å få A i Oslo

Dersom du vil ha en god karakter på profesjonsstudiet psykologi bør du studere et annet sted enn ved Universitetet i Oslo, skriver Universitas. Ifølge ledelsen ved Psykologisk Institutt er årsaken til dette at UiO legger normalfordeling (dvs. fastsatt antall av hver karakter) til grunn for karaktersetningen, noe som ikke er tilfellet ved andre universiteter. – Dette er synd, studentene ved de andre universitetene blir jo belønnet fordi ledelsen deres er trege, opplyser Instituttet for Psykologi.

KRONIKK

SVEIN VIGELAND ROTTEM
stipendiat i statsvitenskap

Det norske forsvar?

Militærmakt er hva vi kan kalle et realpolitisk verktøy. De siste fem år har dette verktøyet fått flere virkeområder. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom norsk militær tilstedeværelse i Kosovo, Afghanistan og Irak. Man snakker i den forbindelse om et framskutt forsvar, hvor aktivt militært nærvær utenfor nasjonalstatens grenser står sentralt. Flere vil hevde at det tradisjonelle skillet mellom de nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer er visket ut. Det kan i den forbindelse til tider synes nokså uklart hva eller hvem som skal beskyttes. Med utgangspunkt i en slik observasjon bør vi diskutere den relativt omfattende anvendelsen av militære virkemidler i norsk utenrikspolitikk. Det sentrale spørsmålet er: hva forsvarer vi?

I den norske debatten om anvendelse av militære virkemidler kan man spore tre overordnede perspektiver. For det første kan man hevde at vi gjennom militær tilstedeværelse ønsker å fremme demokratiske verdier og begrense menneskerettighetsbrudd. Formålet bak anvendelsen av militære virkemidler er dermed å bidra i en kamp mot menneskelig lidelse generelt. Det norske forsvaret finner sin legitimitet i hva vi kan kalle universelle prinsipper. Vi forsvarer hva vi anser som globale goder. En slik retorikk fant vi kanskje tydeligst i forkant og under operasjonene i det tidligere Jugoslavia. Militære virkemidler ble anvendt for å stanse etnisk

rensning i Kosovo. Vi kan også gjenfinne slike begrunnelser tilknyttet nærværet i Afghanistan og Irak, om enn noe mer utydelig formulert. I Afghanistan rettes gjerne søkelyset mot kvinneundertrykking, og i Irak mot demokratibygging.

Videre kan et aktivt militært engasjement i Kosovo, Afghanistan og Irak oppfattes som et solidarisk bidrag innenfor en transatlantisk ramme. Alliansebygging står øverst på agendaen her. Grunntanken blir at vi gjennom støtte til våre allierte trykker vår egen posisjon. Det norske forsvarets rolle er å yte sin skjerv innenfor et alliansenettverk. En slik tanke finner sitt utgangspunkt i blant annet NATOs artikkel 5, som ble iverksatt for første gang etter 11. september 2001, hvor angrepet på USA var et angrep på alle alliansens medlemmer. Norge var dermed forpliktet til å bidra. Et poeng her er at det var omfattende meningsforskjeller i USA om hvorvidt alliansen skulle trekkes inn i det hele tatt. Det er likevel en annen debatt som jeg lar ligge her. Hovedpoenget i denne sammenheng, vil flere hevde, er at vi gjennom en aktiv alliansenpolitikk trykker også vårt eget territorium. Dette medfører at alliansen (les NATO) vil komme oss til unnsetning den dagen vi er i virkelig fare, hvor et angrep på Norge vil være et angrep på alle alliansens medlemmer. Slik argumentasjon kan man sette i relasjon til ideen om en trussel i fra øst, altså Russland, men også

det nye trusselbildet; terrorisme. Vi ser dermed i større grad en regional (Europa og USA) tilnærming til de sikkerhetspolitiske utfordringer.

For det tredje kan man påstå at det norske forsvaret ikke bør spille en aktiv rolle utenfor landets grenser. Vi bør opprettholde et invasjonforsvar som er av en slik dimensjon at de som eventuelt skulle ha interesse av å intervensere i Norge, vil tenke seg om flere ganger. Dette er hva man kan kalle en kald krig-tilnærming til anvendelse av militære virkemidler, hvor stater er de sentrale aktører. Avskrekking (og eventuelt beroligelse) vil være målet. Flere vil nok påstå at en slik tilnærming til norsk forsvar- og sikkerhetspolitikk er avleggs. Vi har verken grunn eller kapasitet til å opprettholde et tradisjonelt invasjonforsvar basert på en allmenn verneplikt. Man kan likevel finne slike argumenter i dagens forsvarspolitiske debatt, hvor vi finner en rendyrket nasjonal eller territoriell tilnærming til sikkerhet.

Utfordringene vi møter i dagens situasjon, er at disse tre tilnærmingene ikke kan sees uavhengig av hverandre. De utgjør en integrert helhet. Bård Glad Pedersen, statssekretær i Forsvarsdepartementet, hevder i et intervju på forsvarets hjemmeside at Norges bruk av militære virkemidler i Afghanistan gjør oss bedre egnet til å møte utfordringer på norsk jord. Han hevder blant

annet at F16-flygerne som deltok over Afghanistan nå er bedre rustet til å forsvare Norge. Dette er et interessant resonnement, selv om det med stor sannsynlighet ikke er allment akseptert at operasjoner i utlandet bør fungere som trening til senere og underforstått viktigere oppdrag. På den andre siden uttrykker tidligere statssekretær i Forsvarsdepartementet Gunnar Helø en mer utbredt oppfatning når han hevder at vår forsvarspolitikk ikke er tjent med å vente med å møte sikkerhetspolitiske utfordringer til de har materialisert seg på vårt eget territorium. Argumentet er dermed at man ved å etablere demokratiske styringsmekanismer i såkalte rough states, så er dette et forsvar av eget territorium. Dette baserer seg på en ide om at demokratier ikke går til krig mot hverandre, og videre at man i demokratiske stater ikke vil se en framvekst av terrornettverk, som man kan tenke seg vil aksjonere på norsk jord. Vi fremmer altså demokrati og menneskeverd for å trygge vår egen posisjon. Skillet mellom det nasjonale og internasjonale er visket ut. Man kan likevel spørre seg om et slikt resonnement kan karakteriseres som moralsk høyverdig og legitimt ut i fra et folkerettslig ståsted, eller om man når sine uttalte mål gjennom en slik praksis. Målene som altså vil være å fremme menneskerettigheter og demokrati, alliansbygging og regional solidaritet samt opprettholde suverenitet og territoriell integritet. Utfordringen i den utenrikspolitiske debatt generelt

og i den forsvars- og sikkerhetspolitiske debatt spesielt, er å tydeliggjøre når vi gjør hva.

Det er ikke dermed sagt at vår virksomhet i Irak, Afghanistan og Kosovo ikke kan rettferdiggjøres. Den kan hente legitimitet i en ide om at vi har et moralsk ansvar for at folkemord og undertrykking ikke finner sted. Humanitære intervensjoner og hva vi kan betegne som en militær humanisme kan ha en plass i det norske forsvaret, og et sammenfall mellom reelle interesser og ideelle motiver er ikke en umulighet. Det bør likevel være slik at rettferdiggjøringen samsvarer med motivene bak anvendelse av militære ressurser. Dette må utgjøre kjernen i en bred offentlig debatt om militærmaktens rolle. Ved å trekke på de virkemidler som eksisterer innenfor det sikkerhetspolitiske felt, så følger også utfordringer som må fram og opp på dagsorden. Tredelingen mellom hva vi kan kalle en global, regional og nasjonal tilnærming til forsvarets rolle kan gi grobunn for en mer strukturert og håndgripelig debatt om bruken av militære virkemidler i norsk utenrikspolitikk. En mer stringent oppfatning om når vi mener det er legitimt å ta i bruk militære virkemidler, bør være det essensielle siktemålet til alle aktører innenfor det forsvarspolitiske felt i en sikkerhetspolitisk turbulent tid. Vi må ikke miste det sentrale spørsmålet ut av synet: hva forsvarer vi?

Tørkestativ, sminke og
dameklær er en sikker vinner.

Utopias anmelder om
Cleaning Women

KA? MEL?

HAMMER, SIGD
& STØVSUGER
s. 12

ALENE MED
MARIA BONNEVIE
s. 10

SLIMETE
SKATTEKISTE
s. 14

MENS VI
VENTER PÅ
NORD-NORGE-
BANEN ...

Onsdag 21.1

Debut-Uka: Lysløypa
Driv, kl 20.00. Legendarisk øl-mara-
ton hvor nye studenter døpes til aka-
demisk dåd gjennom hyssing, halvli-
tere og diverse "oppgaver". Fuktig
introduksjon til en flott by og et flott
miljø. Som arrangørene sier: - Ingen
kan føle seg trygg :)

Torsdag 22.1

Debut-Ukas Messe
Driv 4. etasje, kl 20.00. Tradisjon
tro inviterer Studentforbundet,
Studentlaget, Ny Generasjon og
Studentpresten nye (og gamle)
studenter til messe, med innslag av
studenter, kor og musikk. Alle er
velkommen!

Nordlysfestivalen: Madreus
Kulturhuset, kl 19.30. Fado er, som
alle vet, ufattelig vakkert og den
vakre stemmen til Teresa Salgueiro
står ikke tilbake for noe. Melankolsk,
uttrykksfullt og livsberusende. Vi
garanterer gåsehud. Billetter:
Studentfiendtlige 275/225,-

Populærvitenskapelig forelesning
Driv, kl 19.00. "Student organization
and democracy in third world
countries". Foredragsholder er Frode
Bentsrud Hauenschild.

Konsert: Tribute to Dio
Kaos, kl 21.00. Det ypperste Tromsø
har å by på av up and coming
musikere danner superbånd for å
hulle Dio, et legendarisk 80-tallsband
med en fabelaktig frontfigur. NB!
- GRATIS -

Fredag 23.1

Nordlysfestivalen: Stemmemøte:
Solveig Kringlebotn/Ailú Gaup
Kulturhuset, kl 19.30 & 22.00. Joik
møter Opera. Noen kaller det gal-
skap. Vi kaller det glimt i øyet. Billet-
ter: Studentfiendtlige 275/225,-

Fredagsquiz
Driv, kl 20.00. Etterlengtset sesong-
start for 3. semester med den popu-
lære kunnskapsquizen på Driv. Bryn
hjernen din mot andre hjerner i en
beinhard konkurransesituasjon. Lyk-
kes laget ditt, kan dere faktisk talt
bade i gratis øl.

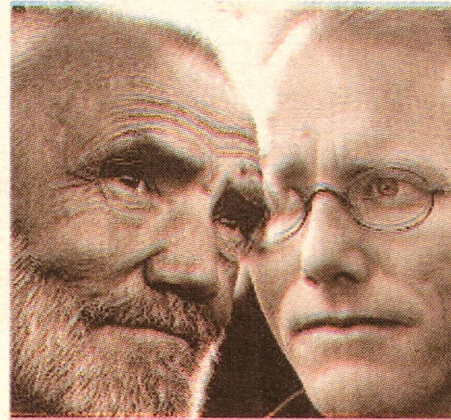
Fitzgerald og i kveld skal hun blåse
akkurat deg av stolen... Billetter:
Studentfiendtlige 295/240,-

DJ Saturday Night Beaver
Driv, kl 22.00. Kast hemninger og
klær, og danse, danse dukka mi,
mens høytalerne pumper ut hef-
tig 70-talls rock og funk. 2004 - en
retro-odysse.

Filmklubben: Lost In Translation
Verdensteatret, kl 14.30. Førpremiere
på Sofia Coppolas lille portrett av to
søkende sjeler som møtes tilfeldig i
Tokyo, hvorpå inngå-
ende samtaler om de
store spørsmål inntreffer.

Søndag 25.1

**Nordlysfestivalen: Odd Børretzen/
Lars Martin Myhre**
Kulturhuset, kl 18.00. "Stryker du
en fyrstikk langs den stemmen får
du straks fyr", er det sagt om Odd
Børretzen. Mannen er en institusjon.
Han er hele Norges Bestefar. Kom og
kos! Billetter: 275,- (ordinærpris)

Filmklubben: Down by Law
Driv, kl 20.00. Melankolsk stemnings-
film, laget av særingen Jim Jarmusch,
med musikeren Tom Waits(!) i en av
rollene. Om tre tapere, veivalg og
etterpåkløkskap.

Mandag 26.1

Blåmandag
Slikk sårene etter helga med et par
avkjølte bjørnunger på Blå Rock til gi
bort pris.

saker, dere! Billetter (altfor dyre,
riktignok) 225/175,-

**Rock 'n' Roll: Byens beste JAM
KAOS.** Vil du være rockestjerne for
en kveld - KAOS er stedet!

Lørdag 31.1

Filmklubben: Diktatoren
Verdensteatret, kl. 14.30. Brillant

anti-nazi propaganda prosjekt med
storslagen parodi av Adolf Hitler.
Skrevet, produsert og regissert av
Charlie Chaplin.

Søndag 1.2

Filmklubben: Noe å dø for
Driv, kl. 20.00. Underfundig historie
med Nicole Kidman som en narsissis-
tisk værdame uten skrupler. Mester-
regissør Gus van Sant i sitt ess.

Mandag 2.2

Salsakurs
Tvibit, kl 20.00. Salsaepidemien har
forlenget nådd Tromsø. Dansen er
visstnok sensuell, elegant og lett og
lære - så hva venter du på!?! Det
gjelder å være kar.

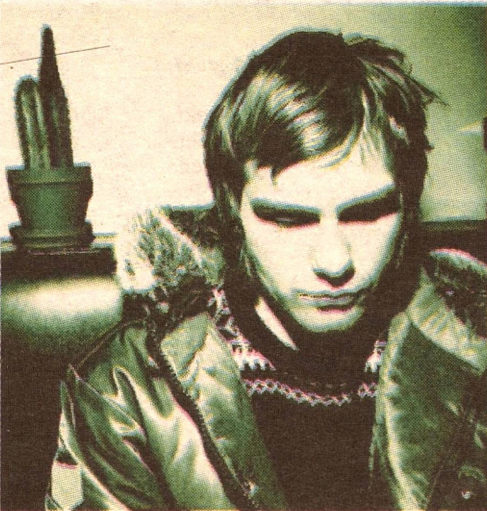
Tirsdag 3.2

Teater: Den 25. timen
Kulturhuset, kl 19.00. Kulturhuset
feirer 20års-jubileum og blant
gratulantene er Riksteatret, som
legger premieren på Den 25. timen
av Per Olov Enquist nettopp hit.
Billetter: 220/175,-

**Rock 'n' Roll: Byens beste JAM
KAOS.** Vil du være rockestjerne for
en kveld - KAOS er stedet!

**Nordlys-
festivalen
2004**

Kulturarrangementene
i Tromsø lar ikke vente
på seg. Filmfestivalen har
såvidt rukket å pakke
sammen og telle opp
overskuddet (garantert),
før Nordlysfestivalen 2004
sparkes i gang i perioden
mellom onsdag 21. januar
og søndag 25. januar.
Temaet denne gangen er
stemmer, og det er flust av
godbiter å bite seg merke i
først som sist. Redaksjonen
i NordNorgeBanen anbe-
faler deg å klikke inn på
www.nordlysfestivalen.no
for nærmere info om
enkeltarrangementer.

Lørdag 24.1

**Nordlysfestivalen: Dee Dee
Bridgewater**
Kulturhuset, kl 19.30 & 22.00.
Amerikansk Jazzdronning med
kolossalt stemmeregister. Vår
viktigste arvtaker etter Ella

Tirsdag 27.1

**Dobbelkonsert: St.Thomas/Karen Jo
Fields**
Kulturhuset, kl 19.30. Norges kro-
nede singer/songwriter-prinsesse
møter kjekk popgutt. Dette blir fine

i DVD spilleren

Army of Darkness (1993)

En latterlig film! I den forstand at den får deg til å le hysterisk. Lenge. Kultregissør Sam Raimi's tredje og avsluttende kapittel i *Evil Dead*-serien, som hatt en trofast fanskare fra begynnelsen av 80-tallet og frem til i dag. Vi følger Ash (Bruce Campbell), ved trolldom fanget i 1400-tallet, der han må finne *De Dødes Bok* og utslette en bataljon av skjeletter for å returnere til nåtiden, mens han underveis går amok med motorsag/pumpehagle og drop-per onelinere som ville fått Clint Eastwood til å brette seg. Spesialeffektene suger, historien stinker og skuespillet... vel.. Likevel – det er veldig morsomt. En film som aldri vil dø.

EBS

En ny dag truer (1993)

Tilsynelatende bare en romantisk komedie med gode skuespillere, men denne fabelaktige historien handler selvsagt om mye mer. Phil Connors (Bill Murray) er bokstavelig talt en mann uten framtid. Den egoistiske og usympatiske TV-reporteren får en forbannelse over seg og må leve den samme dagen om igjen. Til evig tid. Naturligvis en interessant situasjon med uendelige muligheter, men han lærer til slutt at virkelig forandring kun opptrer i deg selv, at overflatiske forandringer i verden er distraherende, og at skal du ta grep og gjøre noe, så må ønsket være ektefølt. Det kan flere av oss trekke lærdom av. Håper jeg.

EBS

sjøsprøyt

Drittfilm

Denne teksten skal ikke handle om filmfestivalen. Om den er det mye å si, og det meste er vel stort sett sagt, mye bedre og mer innsiktsfullt enn det jeg er i stand til i skrivende stund. Jeg vil likevel benytte sjansen til å takke arrangørene av TIFF for noen fantastiske dager med glade mennesker, mye god (og dårlig) underholdning, og noen utrolige filmer en bare kan drømme om å se resten av året, der Hollywood har klippekort på kinoprogrammene, utenom filmklubben da, et hederlig unntak. Tusen takk. Jeg gleder meg til neste år.

Nei, denne teksten skal derimot handle om ubehagelige og svært upassende kroppsfunksjoner, som riktignok opptrådte med hyppige frekvenser under TIFF, og som jeg i hele mitt liv som særdeles aktiv kinogjenger har, med vekslende hell, prøvd å kontrollere.

Hva snakker jeg om? Tiss og Bæsj. Selvsagt. Den gamle historien. Jeg snakker om å tisse seg ut og drite på seg under kinoforestillinger. I den forstand å forhindre dette. Å knipe igjen, plombere, skalke igjen alle luker (evt. blærer, tarmsystemer) med utadgående trafikk. Noe som kan være et forbannet slit. Spesielt under lange filmer, hvor væske og slagg har en tendens til å demme seg opp mot eksplosive dimensjoner, og ikke minst under skrekfilmer, hvor nervene allerede er så frynsete at hjernebarken ofte mister kontroll over legemet.

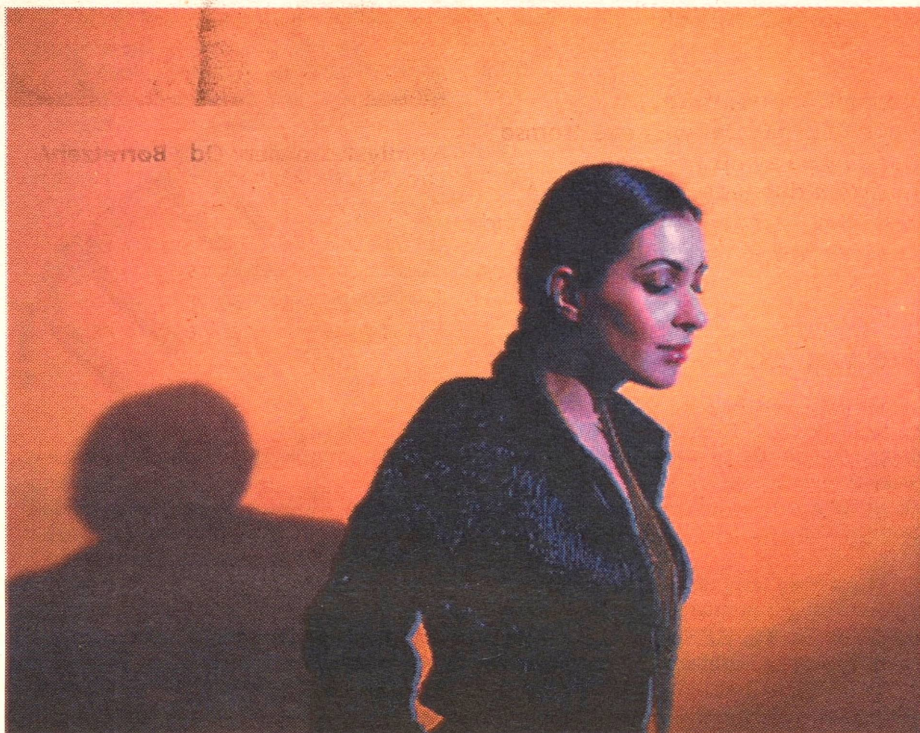
Riktignok skal jeg innrømme at slike uhell ikke har skjedd meg på lange tider, da med unntak av en rekke nestenulykker, hvor bare litt væske rakk å sive ut i boxeren før jeg kontant ga nervesystemet beskjed om å låse alle dører og svelge nøkelen. Sist gang dette skjedde, var i en svært følelsesladet scene i den avsluttende Ringens Herre-filmen, som til mitt forsvar må sies å være over gjennomsnittet lang, hvor jeg i et kort øyeblikk glemte meg helt og lukkemuskulaturen sviktet, hvis resultat ble en fuktig, dog behagelig varm truse.

Poenget, selv om få tisser seg ut og enda færre driter på seg (de er enten 2 år eller gjennomført onde), er at fenomenet irriterer voldsomt. Jeg hater det å resignere for naturkreftene nedentil, måtte reise meg mens Gandalf sier noe klokt, og presse meg slukøret mellom benkeradene, til illsint hvesing og kollektiv forbannelse, for deretter springe som forrykt til WC og lette på trykket.

Jeg har et problem. Det legger jeg ikke skjul på. For selv om jeg pisser både tre og fire ganger før en film, starter tvangstankene umiddelbart når lyset slukkes. Jeg ser filmen, ja, men tenker ustanselig på regntid, Stillehavet og Niagara. Hva skjer da? Gjett.

EIVIND B

Stemmer i mørket

STEMMEPRAKT: Madredeus gjester Nordlysfestivalen med sin fado melankoli.

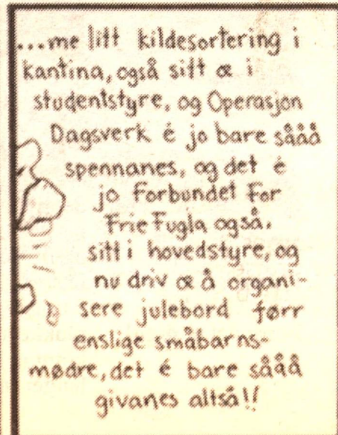
et er nå duket for den 16. Nordlysfestivalen.

st MAJA SOJTARIC

Nordlysfestivalen Når kulden tar til lyset er borte er Tromsø mest kjent for store sosiale arrangement. Tromsøfestival er kanskje den best kjente av dem, men i 16 år har musikkfesten Nordlysfestival en like viktig del av Tromsøs kulturliv. Hvert år introduserer de tematisk angert musikk til Tromsøfolket og besøkte. I år kommer en rekke kjente artister byen for å belyse temaet *Stemmer*. Noen er mindre kjente enn andre, noen kommer fra Tromsø og noen fra Vegas, noen synger jazz og andre synger fado.

Toleransenivået er høyt hos både arrangørene og publikum, for hvert år presenteres originale musikkopplevelser som går rett til hjertet og får stor publikumsoppslutning. Også i år presenterer Nordlysfestivalen et bredt program. Det er mulig for de fleste å finne noe som kan pirre nysgjerrigheten. De største aktørene er nok Odd Børretzen, jazzstjernen Dee Dee Bridgewater og fadoensembleet Madredeus. Symbiosen mellom joik og opera kan være en interessant opplevelse hvor den samiske multikunstneren Ingor Ante Ailú Gaup og Norges store

operastjerne Solveig Kringlebotn samarbeider for å bringe sammen to vidt forskjellige musikalske uttrykk. Det mest merkelige prosjektet kan dog vise seg å være *Sauna in Exile*, et daglig prosjekt hvor publikum blir utstyrt med badekåper, håndklær og tøfler før de blir loset gjennom en merkelig opplevelse som involverer både teater, performance, og arkitektur samtidig som man selv bestemmer varigheten av saunaoppholdet. For program, se www.nordlysfestivalen.no. Festivalen har varighet fra 1. til 4. soldag.

Ukas Homer

– Ah, the college roadtrip. What better way to spread beer-fueled mayhem?

– Homer Simpson

dikt

Jeg ser

Jeg ser på den hvite himmel,
jeg ser på de gråblå skyer,
jeg ser på den blodige sol.

Dette er altså verden.
Dette er altså klodenes hjem.

En regndråpe!

Jeg ser på de høye huse,
jeg ser på de tusene vinduer,
jeg ser på de fjerne kirketårn.

Dette er altså jorden.
Dette er altså menneskenes hjem.

De gråblå skyer samler seg. Solen ble borte.

Jeg ser på de velklede herrer,
jeg ser på de smilende damer,
jeg ser på de lutende heste.

Hvor de gråblå skyer blir tunge.
Jeg ser, jeg ser.

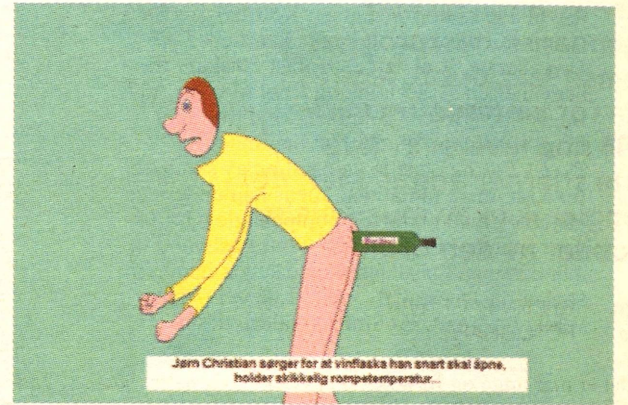
Jeg er visst kommet på en feil klode!

Her er så underlig

Sigbjørn Obstfelder

Fra *Digte*, 1893.

manøvers meningsløse malerier

ukens bilde

SYKKEL TIL BESVÆR: Innestengt, begravd og ubrukelig. Frosset fast i det nordnorske isbrehelvetet på et Universitet i Tromsø. Måtte du finne ly og hjerterom før rusten spiser deg levende, gamle Tobias. Vi sees!

Foto Thomas Metz

5 ved matbordet

Hvilket bakverk ville du gjerne vært?

Christian Thorn, 30 år, på utd.messe.

– Berlinerbolle. Den er søt både inni og utenpå.

Aase Schartun-Hansen, 19 år, jus.

– Skolebrød – det beste er i midten.

Abdivelman Geedi, 23 år, jus.

– Jeg vil være svinkekjøtt, men jeg vil ikke spise det fordi jeg er muslim.
– *Menneh... bakverk da?*
– Å! Kake.. Fordi det er digg!

Kristine Nitschke, 20 år, psykologi.

– Kokosbolle – først kommer det hvite søte, neste er sjokolade og til slutt fyllet. Det er til sammen 3 ting, og man må plukke av for å komme lenger og lenger inn.

Anja Fernes, 19 år, psykologi og sexologi.

– Rugbrød, fordi jeg tåler ikke hvete.

Ukas Hamsun

Ukas Hamsun er presentert i samarbeid med Hamsun-foreninga Landstrykere.

”Kjære mand, jeg tar hende i armene og løfter hende. Det er bare et tiltak. Med det forstår sig, jeg må fare åt som folk med en sån damesperson og sætte hende pent ned igjen. Heller ikke må jeg snakke fysisk eller te mig svinagtig i hendes nærværelse.”

(Benoni)

Mye å glede seg til

Etter et ambisiøst og legendarisk høstprogram for Tromsø Jazzklubb, legges lista for vinteren og våren 2004 noe lavere, av hva store stjerner angår. Men det mangler ikke av musikalske godbiter av den grunn.

Tekst GLENN FAGERVIK
Foto FOTOGRAF

Det er mer unge og forholdsvis ukjente musikere som preger programmet denne våren, noe som tilsier at det vil bli en del musikalske overraskelser i vente. Noen nasjonale og internasjonale storheter er det dog blitt funnet plass til. Men også en del unge veteraner dukker opp. Og den stilmessige variasjonen som alltid er viktig i konsertprogrammene, er som alltid holdt i levd.

19. januar kommer den unge tromsøbasisten Andreas Amundsen tilbake til byen med sitt band Platoon. En akustisk kvartett med egne komposisjoner som har trykket moderne sekstitallsjazz til sitt bryst. Tøffe rytmiske ideer står i fokus, og spor av Wayne Shorter, Miles Davis og ikke minst John Coltrane kan merkes. Teaterkafeen er stedet for begivenheten.

Sparebankens festsal Onsdag 4. februar er det duket for, i manges øyne, en internasjonal drømmetrio med den danske superpianisten Carsten Dahl i spissen. Med seg har han bassvirtuosen Arild Andersen og den franske perkusjonisten og stem-

mekunstneren Patrice Heral. Sjelfull og stemningsmettet moderne akustisk jazz som fortryller og målbinder lytteren. Akustisk ja, men effekter og samples tas i bruk. Men ingenting er tatt opp på forhånd. Det samples underveis, og lydmannen må vel regnes som et fjerde bandmedlem. Vi som var så heldige å få oppleve Esbjörn Svensson Trio før jul i fjor vet at Banksalen er perfekt denne typen konserter. Dette kan bli en opplevelse som sannsynligvis ikke overgås med det første. Møt opp! Ellers utover vinteren blir det gjenhør med den lokale vokalgruppa Plagiacci; Det Spellemannsprisnominerte og kritikerroste bandet Atomic med supertrommisen Paal Nilssen-Love kommer; narvikbandet Notice inntar Teaterkafeen i mars er bare noe av det som skjer. Av internasjonale storheter må jo den tidligere Miles Davis-saxofonisten Steve Grossman nevnes. Han kommer med med den norske trioen Urban Connection. Flere godbiter i programmet kommer vi tilbake til i senere utgaver. Det er bare å glede seg.

Where's jazz going? I don't know?
Maybe it's going to hell. You can't make anything go anywhere. It just happens.

– Thelonious Monk

SJELFULLT: Carsten Dahl, Arild Andersen og Patrice Heral spiller i Banksalen onsdag 4. februar kl. 20.00

Hei Lola!

Dolfeberen har endelig nådd samene.

Tekst: ØRJAN VØLLESTAD
Foto: ØRJAN VØLLESTAD

Kurt Nilsen har endelig, etter manges mening fortjent, tilegnet seg verdensherredømme med sin forførende gullstrupe. Idol-showet har vært en braksuksess i hele

verden og det foreligger planer om gjentakelse.

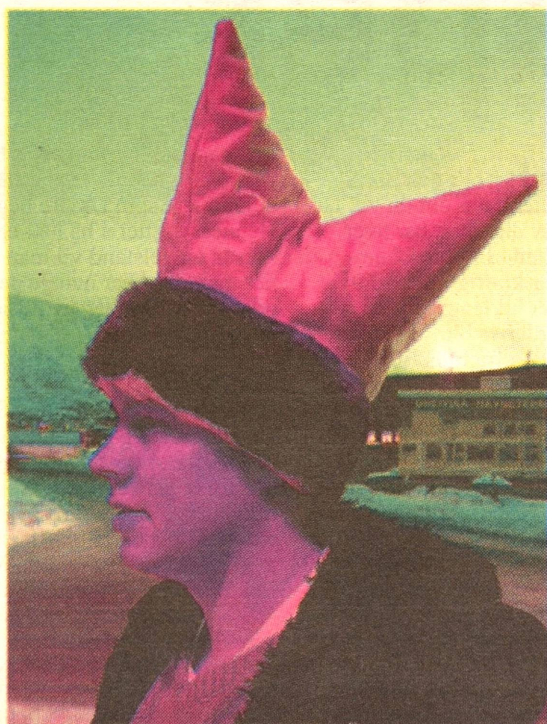
Nå har også samene startet en lignende talentkonkurranse: Gallanuoraid presenterer: *LOLA-2004* – Jakten på unge talenter i Sápmi. På samme måte som Idol er det flere deler: Audition, dokumentar av showet og utgivelse av CD-singel når vinnerne kåres. I tillegg kommer musikkvideo og sceneopptredener. Det er

riktignok ikke plass til like mange som det vi er vant til. 54 deltakere er øvre grense, fordelt på landene her i Nordkalotten; 20 personer i Norge, 15 i Finland, 15 i Sverige og 4 i Russland.

– Målet er at det skal være så stor geografisk spredning som mulig blant de oppmøtte, opplyser Gallanuoraid på sin webside www.gallanuoraid.org.

– Et nettverksbyggingsprosjekt, der

sang- og en joikekonkurranse er verktøyet. Et prosjekt som skal styrke det samiske samhold og tilhørighet. Motivere til kunstnerisk vekst, ivareta tradisjoner som språket og joiken, sprengte grenser i dansen og sangen, heter det. Påmeldingsfristen var 15 Desember, men audition er 31. Jan og 1. Febr. Vi ser med stor spenning fram til hvordan det går.

Laura Sombye med sin hatt

AQUA VITA: Hennessey Cognac er en suksesshistorie innen nytelsesindustrien verden knapt har sett maken til. Godt er det også.

Edle dråper

Skal man unne seg litt luksus på en enkel hverdag passer det fint med et glass Cognac...

Tekst MARKUS BRUUN
Foto THOMAS METZ

For litt over 200 år siden, nærmere bestemt 1724, begynner historien om Hennessy. I 1724 kom Richard Hennessy til verden i Cork, Irland. Richard ble en offiser i den engelske hæren, og han var meget glad i å reise som mange andre på denne tiden. I 1765 kom Richard til sørvest Frankrike, nærmere bestemt Cognac, for første gang. Stedet gjorde så stort inntrykk på Richard at han startet firmaet opp sammen med sin sønn, James. Firmaet ble startet opp i Cognac som ligger ved elven La Charente.

Grunnlaget

Cognac-distriktet ligger på sørvest kysten av Frankrike, og har et helt unikt miljø. Jordsmonnet er kalkrikt med en del stein, som sammen med et solfylt og temperert klima gir perfekt livsgrunnlag for Ugni

Blanc druene. Ugni Blanc druene er ideelle for destillering. Distriktet blir delt opp i seks såkalte *crus*, eller deler om du vil. De forskjellige delene av distriktet har hver sine egenskaper. Grand of Petite Champagne står produsere kraftige eaux-de-vie som gjerne blir lagret litt lengre for en rik og kraftig smak. Borderies blir til delikate og lette eaux-de-vie, og fra Fins Bois blir det produsert eaux-de-vie som fort når sin topp. I tillegg er det to til distrikter, henholdsvis Bons Bois og Bons Ordinaires. Jas Hennessy & Co bruker bare druer fra Borderies, Grande Champagne, Petite Champagne og Fins Bois, dette for å forsikre seg om en best mulig smak.

Ekspansjon

Hennessy var veldig opptatt av å se ut i verden for å finne nye markeder. I begynnelsen var det Storbritannia og Irland som handlet mest. Disse havnene ble brukt for å sende Cognac ut i verden. Hennessy var først ute med å se på det asiatiske markedet, og hadde allerede i 1868 begynt å handle, da spesielt med Japan. Etter hvert fulgte Midtøsten, Sør-Amerika og Indonesia etter. Hennessy ble en luksusvare og sett på som et tegn for velstand. Det er

blant annet på grunn av at Hennessy er blitt sammenlignet med velstand, at for eksempel rappere som Dr.Dre begynte å drikke Hennessy. Etter å ha hatt et liv uten mye luksus og velstand vil man gjerne vise det når man først har mange penger, og hvorfor ikke da benytte seg av luksusmerket Hennessy da?

Smaking

Når man skal smake på Cognac kan det være veldig lurt å benytte seg av et turnipsglass. I et turnipsglass blir aromane fra cognacen ikke sluppet samtidig, noe som gir bedre innsikt. Når man har det rette utstyret og er klar for testingen skal man begynne med å lukte på cognacen. Lukter man for eksempel på en Hennessy XO bør man kjenne en velutviklet og sje-nerøs aroma, krydder, eik, moden frukt, gammelt lær og blomster. Neste skritt skal man svelge en liten slurk. Punkt tre er å ta en liten slurk til og holde litt på cognacen før man svelger den. Fortsetter vi med XO eksemplet bør man nå kunne kjenne litt pepper og nøttaktige smaker. Smaken fra en XO er kompleks og varer lenge, i motsetning til en VS.

PRØVESMAKE: Ett glass er ikke nok.

Theodor Kittelsen –

En reise gjennom barndomsminner

Det er kanskje ikke mange som umiddelbart kjenner igjen navnet Theodor Kittelsen, men så snart man har kastet et blikk på bildene han har laget, kommer nok minnene strømmende på. For hvem husker vel ikke nøkken i vannet eller serien Soria Moria slott?

Tekst RIE ALEXANDRA RØRSTRAND
Foto RIE ALEXANDRA RØRSTRAND

Theodor Severin Kittelsen (1857-1914) er nok mest kjent for sine illustrasjoner til Asbjørnsen og Moes folkeeventyr i 1880-årene, der vi treffer hans nisser, troll, huldrer, drauger, sjømonster og andre figurer. I disse dager stiller Nordnorsk Kunstmuseum i byen ut ca. 50 arbeider av Kittelsen, og dette er første gang det vises en så omfattende Kittelsen-utstilling i Nord-Norge, og kanskje den eneste. Utstillingen omfatter flere tegninger fra Lofoten, hans første store maleri *Ekko* (1888, malt på Værøy), de velkjente eventyrillustrasjoner, pasteller og akvareller i tillegg til treskjærerarbeidene han laget til sitt hjem i Sigdal, Buskerud. Hvis du vil vite mer om Kittelsen og arbeidene hans, kjøp katalogen som ledsager utstillingen (120,- i resepsjonen). Denne inneholder 40 illustrasjoner i farver/sort-hvitt og flere interessante artikler. Det anbefales på det varmeste å ta seg en tur! PS: Til og med fredag 23. januar er det gratis inngang. Ellers koster billettene bare 30 kroner (20,- for studenter), og tro meg; det er virkelig verdt det! Mer informasjon og pressebilder finner du på <http://www.museumsnett.no/nordnorskkunstmuseum>, og museet finner du i Sjøgata 1 på Prostneset.

Overnaturlig

Noe av det mest typiske ved arbeidene til Kittelsen er hans fremstilling av det overnaturlige; han er en 'fantasiens kunstner,' som Knut Ljøgdødt ved museet så treffende beskriver han. I 1883 utga Asbjørnsen og Moe "Eventyrbog for Børn" med i alt 12 illustrasjoner av Kittelsen, som da hadde blitt anbefalt av den kjente kunstneren Erik Werenskiöld. Kittelsen er

VASTROLDDET: -Levde av jomfrukjød (1881)

mest kjent for å tegne troll og andre figurer til eventyr, som for eksempel prinsessa og Kong Valemon:

Nøkkens mystikk

Nøkken er også en av de figurene som stadig går igjen. Nøkken finner man i tjern, innsjøer og elver, og det ligger mye mystikk rundt denne skikkelsen, spesielt siden han hele tiden prøver å lure mennesker nærmere for så å drukne dem. For eksempel kan vi se av bildet *Nøkken som hvit hest* (1909) at nøkken har lurt med seg en stakkar som ender sine dager i et tjern: "Stundom hender det, at nøkken skaber sig om til en graa hest, som gaar og beiter lige ved tjernet. Han tænker at faa narret en op paa ryggen sin, saa sætter han lukt paa vandet med ham," forteller Kittelsen i *Trolldskap*.

Serien *Soria Moria Slott* ble malt i 1900 og består av 12 bilder, men utstillingen fører kun tre av disse. Bildet av gutten som skuer ut mot slottet er en illustrasjon

mange av oss kjenner igjen fra eventyret. Illustrasjonene til Kittelsen er så godt laget at man virkelig kjenner stemningen på kroppen når man iakttar bildene, og derfor er det så viktig å se dem utstilt. Verkene hans er også fulle av detaljer som kan være vanskelige å se; la du for eksempel merke til tussene nederst i høyre hjørne i bildet *Nøkken som hvit hest*?

Vidunderlige Lofoten

I 1887-1889 oppholdt Theodor Kittelsen seg på Skomvær fyr på Røst i Lofoten og her lå grunnlaget for hans gjennombrudd som kunstner. Lofotens dramatiske kystnatur inspirerte til tegninger av drauger, sjøtroll og sjøormer, som ledsaget bøkene han skrev fra denne tiden: *Fra Lofoten* (1890), *Fra Lofoten II* (1891) og *Trolldskap* (1892). Tegningen *Vasstroll* fra 1881 (i oljemaleri *VastrolDET som levede af bare Jomfrukjød* 1881) var den aller tegningen som Kittelsen fikk på trykk og åpnet for hans karriere som kunstner. Etter Lofoten-tegningene høstet Kittelsen stor anerkjen-

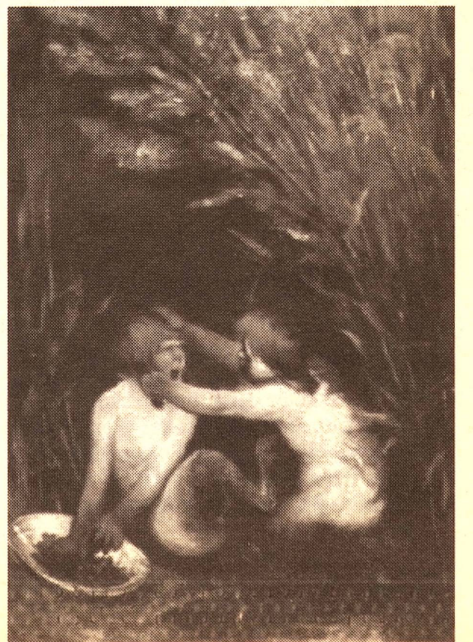
nelse, blant annet fra den kjente Christian Krogh: "Norge har fått en dikter til. Han heter Kittelsen. Det er den bekjente eventyrtegneren. Den bok som han har utgitt til jul, er en begivenhet både innen litteraturen og kunsten."

Fantasy

Et oljemaleri som i seg selv er verdt hele besøket, er *Kisteguld* som Kittelsen malte i 1892. Katalogen beskriver det slikt: "Dragen som vokter en skjult skatt er velkjent fra en rekke sagn og eventyr. Her er dragen død. Skatten er gammel – kistene er dekorert i en slags dragestil fra en fjern fortid. Vi ser også hodeskallen etter en som har bukket under i forsøket på å fravriste dragen skatten." Maleriet ser ut som en scene som kunne vært hentet fra noe av Tolkien, og i våre fantasy-dager med *Ringenes Herre* og *Harry Potter* vil dette bildet garantert være av interesse.

Multikunstner

Theodor Severin Kittelsen er nok mest kjent for sine eventyrillustrasjoner, selv om han egentlig var en multi-kunstner; tegner, maler, dikter, treskjærerarbeider og mer. På utstillingen får man anledning til å se litt av alt han har gjort, og til og med en tegneseriestripe han har laget. Ikke gå glipp av trearbeidene hans, som er vakker utsmykket med troll og andre mytiske figurer. Kunstmuseet har gjort en flott jobb med utstillingen, og bildene kommer til sin fulle rett på store vegger og med riktig belysning. Jeg var så heldig at jeg fikk omvisning av konservator og utstillingsansvarlig Knut Ljøgdødt, som også kunne fortelle meg alt om Kittelsen og arbeidene hans. God tur!

POPULÆR: *Osama* var den av fredsprisfilmene som trakk flest publikummere under TIFF.

Film og fred

Av årets prisutdelinger på TIFF, var fredsfilmpriisen den mest kontroversielle.

Tekst GLENN FAGERVIK
Foto MARKUS BRUUN

ni kom frem til festivalen. Alle er filmer som belyser konflikter på en eller annen måte, som engasjerer, tar tak i folk eller bare gir inntrykk som sitter en stund og som bør mane til ettertanke. Filmer som afghanske *Osama*, iranske *Stillhet mellom to tanker* og italienske *God morgen, natt*, er alle filmer som griper tak og gjør noe med den som ser. Det er umulig å forholde seg likegyldig til det som skjer. Filmkritiker i Dagsavisen, Mode Steinkjer, så *Osama* i Cannes, og han ble så berørt av det han så, at han måtte formidle det videre og prøve å gjøre filmen kjent i Norge. Så da han fikk spørsmål om å plukke ut en film til kritikeruka ved årets TIFF, var valget enkelt.

– Filmskaperen Sedigh Barmak opplevde at filmutstyret hans ble knust og satt fyr på av Taliban. Etter Talibans fall kunne han lage film igjen. Dette var en film han måtte lage før han kunne gå videre, sier Steinkjer. Det hører med at Barmak måtte låne utstyr fra Iran for å kunne lage filmen.

Kastet i fengsel

En annen som har måtte lide for filmen sin, er Babak Payami fra Iran. Etter *Stillhet mellom to tanker* ble han arrestert, og myndighetene prøvde å stoppe han fra å vise filmen. Men han sitter på en uferdig utgave som han har reist rundt med, og den vant Den internasjonale kritikerprisen (FIPRESCI) under TIFF. Til tross for trusler om arrestasjon i hjemlandet viser han filmen sin. Men i seminaret om fredsfilmpriisen som ble holdt på Driv, tok han til ordet for at prisen ikke burde deles ut. Han mener at ingen av filmene oppfyller prisens kriterier.

– Ingen av disse filmene kan redusere eller stoppe krigene rundt på kloden, sa Payami, men la til at det kanskje er bra at det fins en pris som ikke deles ut. Resten av panelets deltagere var uenige

SEMINAR: Den iranske filmregissøren Babak Payami mener at ingen av årets nominerte filmer til Fredsfilmpriisen oppfyller prisens kriterier. Inkludert hans egen nominerte *Stillhet mellom to tanker*.

i dette, og de kom frem til at prisen skal oppmuntre filmskaperne til å lage filmer om emnet.

– Viktig pris

I juryen for Fredsfilmpriisen satt Agnete Schønsby, Åsne Seierstad, Pål Bang Hansen og fredsstudent Mari Galckestad. Åsne Seierstad som selv har skrevet bøker fra krigssoner og ønsker å fortelle enkeltpersoners historie og hun tror at både bøker og filmer kan bidra til å øke folks forståelse av hvordan det er å bo i et konfliktområde.

– Jeg tror at film er et medium som snakker direkte til folk, og vekker følelser

og engasjement. Derfor tror jeg at Fredsfilmpriisen kan være en viktig pris å dele ut, sier Seierstad som mener at det er viktig å eksemplifisere urett og undertrykking.

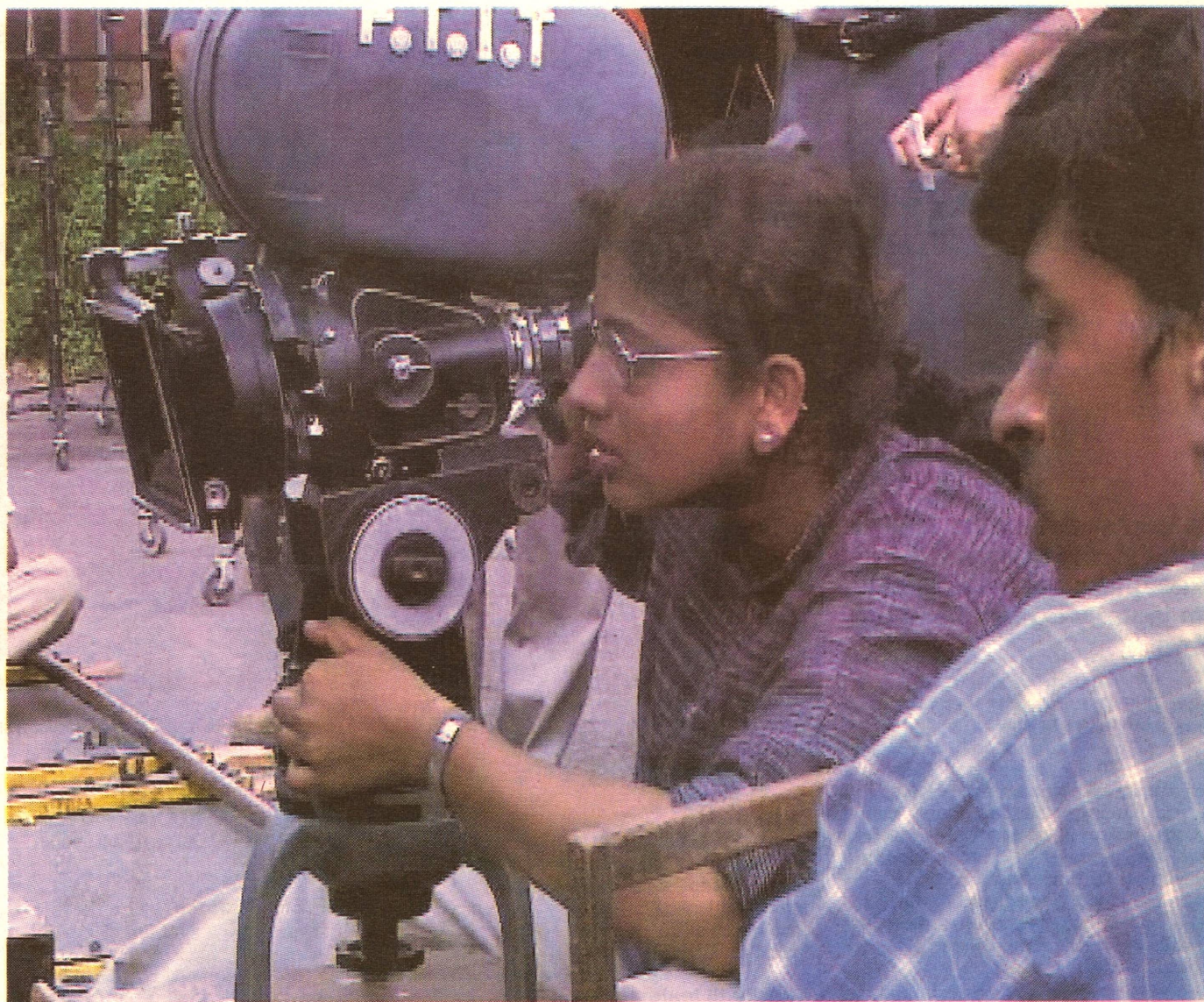
Juryen hadde svært mange gode filmer å velge blant. Andre filmer som bør nevnes er den amerikanske dokumentaren *Fog of war*, argentinske *Potestad*, og den serbisk-østerrikske *Dunau, Dunaj, Duna, Dunav, Dunarea*.

Men vinnerfilmen ble *In this world* av britiske Michael Winterbottom. En film som handler om to afghanske fettere som flykter fra Pakistan til England, En lang og brutal reise.

Årets filmfestival inngikk et samarbeid med Fredsstudiet (Centre for Peace Studies) ved Universitetet i Tromsø og Studentnettverk for Fred innstiftet en ny pris kalt Den Norske Fredsfilmpriisen/ The Norwegian Peace Film Award (NoFPA). I statuttene heter det at prisen skal deles ut til en film som setter søkelys på direkte strukturell eller kulturell vold, og på en kreativ og kunstnerisk måte bidrar til forebygging eller reduksjon av vold og krig.

Engasjement

Elleve filmer ble nominert, derav bare

KOLLYWOOD: Unge Praveena er en av de få jenter som studerer film i India. Fra Siren Hopes "film Living a real life"

Kulturmasala

Årets knippe eksamensfilmer fra visuelle kulturstudier ved Universitetet i Tromsø viser mennesker fra alle verdenshjørner

Tekst EIVIND BIERING-STRAND
Foto EIVIND BIERING-STRAND

UNGE OG SULTNE: Abdullah Baba, Siren Hope og Mari Bjørnsdatter Knudsen var tre av syv hovedfagstudenter som fikk vise fram sin dokumentarfilm under TIFF

På filmfestivalens første dag var det verdenspremiere for de unge filmspirene på visuelle kulturstudier ved Universitetet i Tromsø. Foruten blomster og raus applaus høstet de lovord fra David Moen, programansvarlig for Film fra Nord og leder av Tromsø Filmklubb, som var strålende fornøyd med samarbeidet.

– Samarbeidet med disse studentene har nå vart i 4 år. Jeg håper det varer til evig tid, sa han før premieren.

Hardt arbeid

Dokumentarfilmene er resultatet av feltarbeid om et fritt valgt tema, hvor som

helst i verden, og er en del av den avsluttende eksamen. De legger ikke skjul på at det er mye og hardt arbeid. Og de gjør alt selv.

– Helt fra idéfasen til planlegging, filming, lyd og redigering, der vi halvannet år senere sitter igjen med en film på 30 minutter, gjør vi alt selv, sier Siren Hope, som selv reiste helt til India for å filme.

– På forhånd fryktet jeg for ikke å bli akseptert og godtatt av informantene. Og det fuktige klimaet ga gode vekstvilkår for sopp. Jeg spilte inn hele filmen med sopp på innsida av kameranlinsa. Dessuten fikk jeg selskap av maur. En hel maurfamilie

bosatte seg i kassetten mine.

– Heldigvis gikk det greit, ler hun.

Kollywood vs. Bollywood

Siren gir oss gjennom *Living a reel life* et innblikk i den sagnomsuste indiske filmindustrien. Nærmere bestemt Kollywood, den sør-indiske, og ikke fullt så glamorøse delen av filmsirkuset.

– Bollywood, som de fleste kjenner til, hører til Nord-India, hvor reklame, glitter og sterke farger er karakteristiske trekk. Jeg ville se nærmere på den minste industrien, forklarer hun.

Filmen tar utgangspunkt i den tamil-

ske filmindustrien og forteller historien om to kvinner; Praveena, en filmstudent som utdanner seg til den kommersielle film, men som foretrekker å lage dokumentarer og Suhasini, en berømt skuespillerinne og regissør som har spilt i ca 185 filmer og forteller om hvordan det er å være kvinne i en mannsdominert industri.

Kastet i fengsel

Foruten *Living a reel life*, ble filmene *Learning To Become A Muslim* (Mari Bjørnsdatter Knudsen) *Cows are better than money* (Abdoulahi Baba) og *No Terminal* av Vadim Lichatchev vist mens *Utopia* var til stede. Sistnevnte film forteller om en gruppe miljøaktivister i Russland, som kjemper mot byggingen av en ammoniakfabrikk i byen Taman ved Svartehavet. Under filmingen av en protestaksjon ble Vadim arrestert sammen en rekke andre aktivister.

– Jeg kom til Russland og så ble jeg arrestert. Slik ble jeg kjent med folk.

– Ble du redd?

– Klart jeg ble redd. Frykten påvirket det senere arbeidet mitt, sa Vadim etter visningen av filmen.

Tøft arbeidsmarked

Selv om visningen av eksamensfilmene under TIFF er en stor opplevelse, markerer det også slutten på filmutdannelsen ved de visuelle kulturstudiene, og inngangen til et tøft arbeidsmarked med rift om de gjeveste jobbene.

– Jeg vil lage dokumentarfilm, men nedskjæringene i bransjen gjør det vanskelig, forteller Siren, som først og fremst drømmer om å lage en oppfølger til *Living a reel life*.

– Det hadde vært morsomt å følge henne videre i Kollywood, avslutter Siren Hope.

Drama og teater

En vakker dag under TIFF møtte vi en regissør og en skuespiller som ville snakke om jagerfly og familieliv og sånn.

Tekst GLENN FAGERVIK
Foto MARKUS BRUUN

IMØTEKOMMENDE: Maria Bonnevie kom til TIFF for å snakke om sin siste film, *Hotet*.

Den nye svenske storsatsingen *Hotet*, har ikke Norgespremiere før i mars, men filmens regissør Kjell Sundvall (*Jegerne og Beck*) kom nordover for å promotere filmen i anledning TIFF. Med seg hadde han Maria Bonnevie. Han er kjent for thrillere og actionfilmer, mens hun vel er mest kjent for roller store drama som *Jeg er Dina* og *Jerusalem*.

Psykologisk drama

Filmen er et spionhistorie der svenskenes jagerfly JAS Gripen er hovedelementet.

– Sverige er et av fem land som produserer stridsfly. Hvert fly koster et hundretalls millioner dollar å utvikle, så det fins konkurrenter, nasjoner og terrorister som vil vite hva som fins i JAS Gripen. Der ble det for meg mulig å gjøre en troverdig spionhistorie om Gripen. Så gjaldt det å sette det inn i et drama, og det er her familien Brudell kommer inn, sier Kjell Sundvall og legger ut om persongalleriet og plotet i filmen.

Det er viktig for Sundvall å påpeke at *Hotet* ikke er en actionfilm.

– Det er ingen James Bond-film eller en ny Die Hard. Det er vanlige mennesker i sentrum av filmen, sier han og kommer inn på at det ligger mer på det psykologiske plan. Hovedpersonen befinner seg i et moralsk dilemma der han har valget mellom å la en av sine nærmeste dø eller bli landsforræder.

Tilbake til teateret

Så er det dags for Maria å komme til ordet.

– Jeg spiller Inger som ufrivillig blir dratt inn i dette. Jeg har ikke så veldig mye med actionscenene å gjøre. Familien er en veldig viktig kontrast til alt det andre i filmen. Inger er ingen karriererytter, hun er bare opptatt av familien sin og leve trygt med det, sier hun.

Det ble brukt fire år på å forberede filmen og ett år å lage den. Maria, som ikke har den største rollen, brukte vinteren og våren, med store pauser inn i mellom.

Samme dag som dette trykkes begynner hun prøver på en ny oppsetning på teateret i Stockholm.

– Så nå blir det ikke noe mer filming på meg på en stund, sier hun, men innrømmer at hun er aktuell i flere filmer i løpet av året.

Vakker men jordnær

Så blir det mere fra Kjell Sundvall om filmen og tekniske detaljer før han må gå og vi sitter alene tilbake med en av norsk og svensk films største skjønnheter. Men man har lite å stille opp med som skuespiller hvis man bare har et bra utseende og ikke har evne til å leve seg totalt inn i den rollen man spiller. Maria jobber hardt og bruker mye tid på å definere rollene hun gjør.

– Det varierer veldig. I denne filmen klarte jeg å finne ut hvem hun var. Det handler mye om å med i situasjoner og se hva som skjer. Men det er vanskelig å forklare hvordan det er. Jeg opplever Inger som veldig jordnær og ukomplisert, men så havner hun i en presset situasjon. Maria, som jeg spilte i *Øyestikker*, er veldig annerledes, nesten mer som et skyggemenneske, sier Maria Bonnevie som er på filmfestival for å gjøre intervjuer og ikke får tid til å se noen filmer.

Travel dame

I noen av rollene ligger det litterære verk i bunn og da benytter hun seg flittig av det. – I *Jeg er Dina* jobbet jeg veldig mye med boken hele tiden. (*Dinas bok* av Herbjørg Wassmo.) Det var kjempeviktig for meg. Ikke like mye i *Jerusalem*, men den var det mye enklere å gjøre film på enn *Dina*. Det er så mye man kan gjøre ut av den, og gjøre den på så mange forskjellige måter, sier hun og forteller om filmen *Øyestikker*, som er basert på en novelle av Ingvar Ambjørnsen. Der fikk skuespillerne diskutert seg frem til et manus sammen med regissør Marius Holst og manusforfatter Nikolaj Frobenius.

Nå er det tilbake til Stockholm og prøver på et stykke av Erik Johan Stagnelius (1793-1823).

– Det er et stykke som aldri er blitt spilt, så det skal bli kjempespennende. Jeg er litt nervøs også. Masse akk og ve og man snakker veldig vakker om alt, sier Maria Bonnevie før vi må forlate henne og hun skal ta imot flere journalister.

Samlebånds-action

Hotet

Regi: Kjell Sundvall
Sverige 2004

film Det er like greit å innrømme det først som sist. Svenskene er gode på actionfilmer. Mye bedre enn oss Nordmenn, uten at det er noe kvalitetstegn i det hele tatt! Men at de har et godt grep om sjangeren, er det liten tvil om.

Derfor var det med en viss forventning at jeg steg inn i kinosalen for overvære førpremierer på *Hotet*, en ny eksplosiv action-thriller laget av Kjell "Beck" Sundvall. Kanskje ikke minst fordi Maria Bonnevie, en skuespiller jeg setter høyt, er med på laget.

Datafreaken Lasse Brudell er altså programmerer i en høyt betrodd stilling ved flyplassen i Vidsel, hvor han jobber med hemmelighetsstemplet materiale. Han lever så langt det går an, en tilbaketrukket tilværelse, inntil det viser seg at arbeidet hans har fanget interessen til terrorister som ikke skyr noen midler for å nå sine mål. Lasse befinner seg etter hvert i en håpløs situa-

sjon, ettersom familien blir brukt mot ham og han selv mistenkes for landsforræderi.

Og mens nettet sakte men sikkert snører seg sammen rundt vår helt, kan jeg ikke med hånden på hjertet si at jeg blir kvalt av spenning. Kjell Sundvall leverer selvsagt godt håndverk. Igjen. Som han gjorde i filmer som *Jegerne* (1996), *Beck: The Revenge* (2001) og *Gubben i graven bredvid* (2002). Også her er komposisjonen stram og god, du rives med, men når regnskapet skal gjøres opp, er ikke *Hotet* for mer enn en middels affære å regne, påkostet og spektakulær til tross. Den vil så mye, så mye, men sparker bare inn åpne dører. Dette har vi sett før – og bedre.

Lyspunktet i en grå masse av spesialeffekter, er Maria Bonnevie, som bærer sin rolle som småbarnsmor og ung hustru med stor autoritet. I motsetning til hva *Hotet* har av spenning, ser jeg heller i stor spenning fram til den neste store actionfilmen fra Nord-Norge skal lages. Da bestiller jeg Maria Bonnevie i en av rollene.

EIVIND BIERING-STRAND

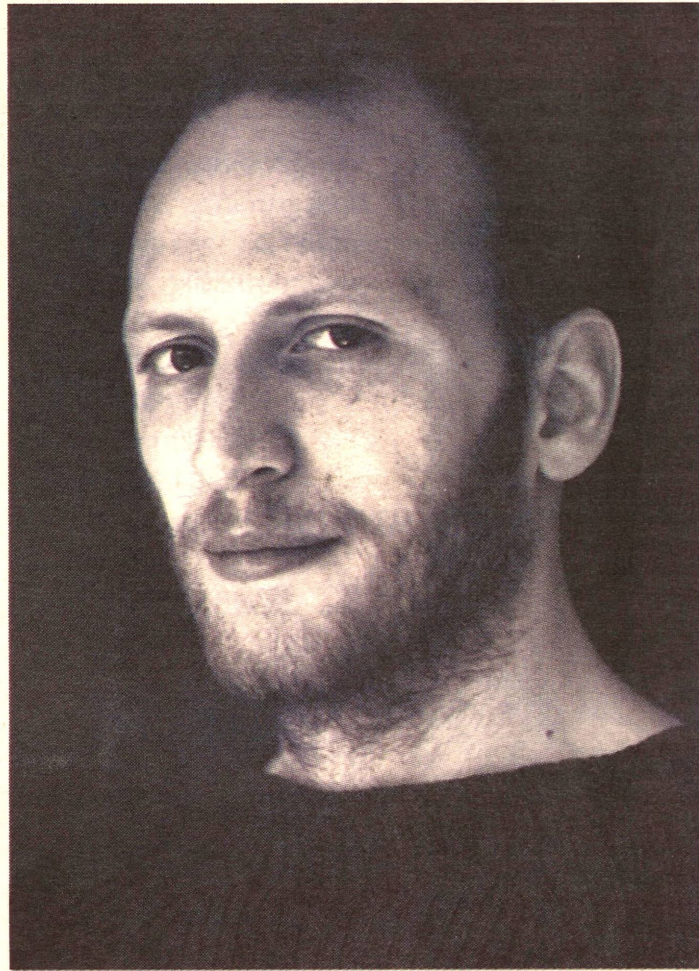
HETT I HOTET: Maria Bonnevie spiller i en noget traurig film, men kommer fra det med æren i behold.

– Verden varer ikke evig

Luigi Falorni var i Tromsø under TIFF. Etter visningen av den populære filmen delte han noen av hemmelighetene sine med OSS.

Tekst LINDA WIECHETEK

KAMELEFFEKTEN: Luigi Falorni og hans film *Historien om den gråtende kamel*, kom som et friskt pust til årets filmfestival.

– Det største publikumet som har sett filmen til nå, sier regissør Falorni om suksessen i Tromsø (ca 3000 mennesker på 3 utsolgte forestillinger på Fokus, som er ny rekord).

Studentene Byambasuren Davaa og Luigi Falorni fra filmhøyskolen i München i Tyskland, satsa på flaksen da de dro til Gobi-ørkenen for å finne en nyfødt kamel som ble støtt ifra mora si. De hadde som Falorni sier – En hel flokk med gravide kameler. At akkurat den siste skulle være hvit, var bare flaks. To uker brukte de på å finne den perfekte familien før Ugna, familiens yngste sønn, overbeviste dem med sin naturlige sjarm.

– De var de profesjonelle. Vi laga bare filmen med dem.

I de syv ukene med filming var det en del å lære om kulturforskjeller. Falorni forteller om de forskjellige oppfatningene av tid. De ambisiøse planene om å se 5-6 familier per dag ble fort gitt opp og regis-

sørene lot seg fange av den mongolske gjestfriheten.

– Vi ble der hele natten mens vi drakk vodka og sang.

I forhold til kulturelle forskjeller, oppfatter ikke Falorni seg som kritiker.

– Vi mener ikke å kritisere måten de

lever på og trusselen av det moderne livet, sier han.

I stedet for å - i vestlig romantisk sentimentalitet for det "opprinnelige" - forbanne modernitetens inntreden, er målet derimot å vise alternative levemåter og konstatere at "verden ikke varer evig".

Historien om en fiksjonell dokumentar

Historien om den gråtende kamel

Regi: Luigi Falorno
Tyskland, Mongolia (2003)

film *Historien om en Gråtende Kamel* er en film som illustrerer det mangelfulle skillet mellom dokumentar- og fiksjonsfilm. Allerede i filmens første scene er det tydelig at filmskaperne har samarbeidet med sine aktører for å få de bildene de har ønsket: Vi ser en gammel mann som plukker kvister. Kameraposisjonene er av en sånn art, at kameramannen må ha bedt mannen om å vente til han har fått reposisjonert seg, før han fortsatte å filme.

Denne typen inngripen i virkelige hendelser fra filmskaperens side, gjør at tilskueren kan føle seg manipulert. Det kanskje mest berømte eksemplet på en "autentisk dokumentar" som i senere tid viste seg å være produsert ved hjelp av skuespillere, er *Nanooks of the North*, fra 1922. Filmen, som skulle være en avslørende beskrivelse av eskimoenes kultur, viste seg i ettertid å være basert på rekonstruksjon av utdøde skikker.

Kanskje det mest sentrale kriteriet for å bestemme om en film er en dokumentar eller fiksjonsfilm er hvor vidt filminnspillingen endrer de virkelige hendelsene i vesentlig grad. *Historien om den Gråtende Kamel* er en virkelighetsbeskrivelse, men kan ikke klassifiseres som en dokumentar av den grunn. Ikke det at det nødvendigvis er noe galt i dette, så lenge man er åpen om framgangsmåten (noe regissørene her også har vært). Men forsøkt kontroll over virke-

kommentar

Tromsø Internasjonale Kø-Festival

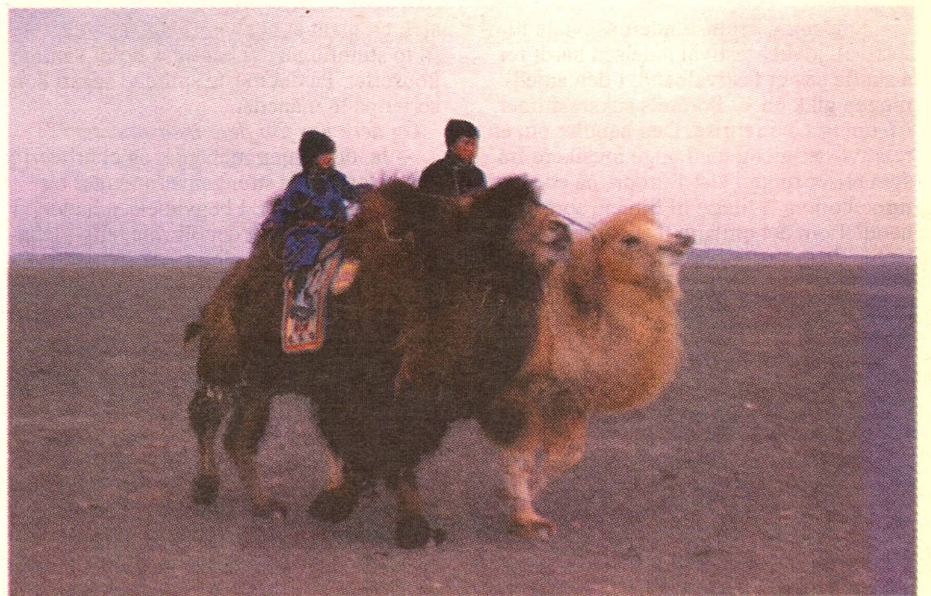
Til tross for at Tromsø Internasjonale Film Festival hadde en hel del virkelig gode filmer på programmet, så er undertegnede hovedinntrykk ikke positivt. En del endringer bør gjennomføres før neste års festival hvis man ønsker å unngå et dårlig rykte.

Først og fremst må det kuttes ned på antall akkrediterte. Å akkreditere så mange som festivalen har gjort i år, er kort og godt ren idioti. I tillegg var det så godt som umulig å få et konsekvent svar fra festivalansatte (frivillige), på spørsmål om hvem som slipper inn først, osv. Resultatet var at folk som har betalt opp til 800 kroner, samt pressefolk ble holdt ute fra visninger, i noen tilfeller etter å ha stått opp til en time i kø.

På visningen av *Aelita*, startet køen to timer før visningen. Men på det tidspunktet hadde akkrediterte begynt å ta hintet, og holdt seg hjemme foran TV-skjermene i stedet. Og hva med å starte visninger når de faktisk skal? Av alle filmene jeg så, tror jeg to ble startet presist. Resten var stort sett 15-30 minutter utsatt. Den slags bør unngås på en festival, ikke minst fordi det vises filmer hele tiden, og en utsettelse får konsekvenser for andre visninger, og publikums mulighet til å få mest mulig med seg. Spesielt når man må stille lenge før filmen begynner, for å komme inn.

Til neste år foreslår jeg at akkrediterte henter ut billetter for filmen(e) de skal se på forhånd, og at kortet deres identifiseres med et serienummer, slik at bare én billett kan hentes ut per kort.

Tekst CHRISTIAN GREVSTAD

lige hendelser i dokumentarfilm – enten det er på settet eller i klipperommet er bare ett av flere forhold som gjør at fiksjonsfilm ofte kan være mer autentisk enn dokumentarfilm.

Uansett så fungerer denne historien fra Mongolia som en varm og underfundig film. Den er vellaget og underholdende, og en sikker vinner for både publikum og kinoiere.

CHRISTIAN GREVSTAD

Hammer, sigd og støvsuger

Cleaning Women er som små barn. De finner instrumentene sine på søppeldynga.

Tekst ANDREAS MYRVOLD

I anledning Tromsø internasjonale filmfestival, jobbet festival ledelsen hardt for å skaffe seg et festivalband. I den anledningen gikk en av fjorårets suksessfilmer, *Cleaning Up* i reprise. Den handler om en relativt sær gjeng med unge musikere fra som reiser rundt i Øst-Europa, på en slags turne/bomtur. I tillegg til filmen, som altså handler om det omtalte festivalbandet, hadde de to liveopptredener i løpet av festivalen. En konsert på Kaos, og som film-musikk til stumfilmen *Aelita, the queen of Mars*.

Cleaning Women startet opp et sted i Finland 1996. Bandet består i dag av CW01, CW03 og CW04. De foretrekker kvinneklær og rengjøringsredskaper i sin kunstneriske og musikalske utfoldelse. Man kan vel nemlig påstå at instrumentene i seg selv er en slags form for brukskunst. Etter et en time og fortito minutter langt epos om hvordan sovjeterne på mirakuløst vis greier å spre revolusjonen til Mars, får vi fem minutter med Risto Puurunen, grunnlegger av prosjektet, eller CW01 om du vil. Han ser herja ut nå, Risto, med et tykt lag svett sminke i det ellers karakteristiske finske ansiktet.

– I forhold til filmen "Cleaning Up", ser det ut som om dere har utvikla dere en del?

– Det håper jeg da!

– Hva er det viktigste dere har gjort siden denne filmen?

– Vi har konsentrert oss om større pro-

sjekter, blant annet har vi lagd soundtrack til to stumfilmer. Vi har også holdt vanlige konserter. På det meste spilte vi seksti konserter på to måneder.

– Og dere har fått flere instrumenter?

– Ja, de er hjemmelagde, og etterhvert har vi lagd flere strengeinstrumenter og utvidet slagverket. I begynnelsen hadde vi bare tørkestativ, og det blir kjedelig i lengden med kun pling-plong lyder.

– Dere har tydelig vært veldig kreative...hvordan har dere kommet opp med de ideene..?

– Du mener; hva har vi spist..haha...
– Hehe...Altså, dere høres jo veldig bra ut, hva er innretningene lagd av?

– Gitarene og bassene er lagd av jernredskaper, ikke noe spesielt egentlig, bare av forskjellige...ting.

Vi gidder ikke gjøre noe forsøk på å beskrive akkurat hvordan instrumentene til Cleaning Women ser ut, men kan si at de stort sett er lagd av ting som de har festet mikrofoner og strenger på, holdt sammen av gaffa-tape, ståltråd, skruer og andre ting for hånden. Ut ifra disse observasjonene, skulle man tro at det var et ganske røpette konsept, sammenlign gjerne med det lokale ensemblet *Hemsk*, for de som har vært så heldige å overvære et av deres show.

– Det kan jo være fristende å tro at dere surfer mer på image enn musikk, men dere har vist at dere kan spille også. Har dere en musikalsk bakgrunn?

– CW03 og CW04 har spilt i forskjellige band før de begynte i Cleaning Women. De har holdt på siden de var unge. Jeg har spilt en god del i dette prosjektet.

– Har dere noen gang spilt med *Eläkeläiset*, de som gjør polkaversjoner av metal-sanger, og kaller musikken sin for *hump-paa*?

– Vi var faktisk og spilte med de i Moskva i desember. *Hump-paa*-begrepet brukes egentlig om den musikken middelaldrede og eldre går og danser til på lørdagskveldene. "Eläkeläiset" er et ord som brukes om gamle mennesker som har gått av med pensjon, så det er det de gir seg ut for å være.

– Spiller dere mye utenfor Finland, på festivaler, eller bare rene konserter?

– Ja vi spiller faktisk en god del. Vi var i Irland nylig, release-konserter og slikt har vi i Finland.

Det har blitt en slags oppbruddstemning i rommet, og vi får beskjed om at vi snart må avslutte intervjuet. Cleaning Women er et travelt opptatt band, og til tross for at vi har mange ubesvarte spørsmål, virker det ikke som en urimelig ide.

– Skal dere videre nå?

– Vi skal spille i Helsinki i morgen. Nå er klokka 02:13, vi tar flyet 06:30, og før det må vi vel rydde sammen utsyret. Vi trenger ikke gjette oss til at det kommer til å bli en søvnløs natt.

Vaske-kjerringer mot strømmen

Cleaning Women

Konsert,
Kaos 15. januar

4

Stumfilmkonsert til Aelita
Fokus Kino 16. januar

5

konserter Festivalbandet Cleaning Women kom til Tromsø fra planeten Clinus for å redde byen. Om de klarte det er usikkert, men at de gjorde seg bemerket er det liten tvil om.

Kaos var utsolgt svært tidlig torsdag kveld, og veldig mange av den mer konsertvante delen av byens befolkning måtte gå hjem med uforrettet sak. Kaos er normalt et glimrende konsertsted, men denne kvelden var det i trangeste laget. Siden Cleaning Women har utstyr (tørkestativ med påheng av hjemmelagde gitarer og andre instrumenter) som tar stor plass, var det mindre plass til publikum, og det ble trangt, klamt og veldig varmt. Men det så ikke ut til å affisere den mer ihuga delen av publikum, (den andre halvdel så ikke ut til å bry seg om musikken og mye høylytt prat la en alvorlig demper på konsertopplevelsen for de av oss som sto lenger bak i lokalet.)

Men bandet gjorde jobben sin, det skal de ha. Siden dokumentarfilmen *Cleaning Up!* fra 2000, har de kommet mange lange musikalske skritt videre på sin vei for å redde verden. Når man ser alt det skrapet de har satt sammen til instrumenter, så er det lett å bli skeptisk til hvordan det låter. Men dette er ingen finsk utgave av Hurra Torpedo. Lydmessig låter det særdeles fett, og hjemmelaget ligger lydmessig ikke noe tilbake for det butikk-kjøpte. Stilmessig varierer de fra dansbar perkussivbasert elektronika via improvisert psykedelia til hard rock. Konserten var bra, men på Kaos gjorde omstendighetene kombinert med søvnmangel sitt til at jeg følte det ble litt langdrygt. Men det så ut til at de skaffet seg mange nye fans. Tørkestativ, sminke og dameklær er en sikker vinner.

Dagen etter var settingen en helt annen. Den russiske stumfilmen *Aelita* fra 1924 ble vist på Fokus. Cleaning Women fremførte sitt bestillingsverk til denne filmen første gang for et år siden, og de viste på Fokus at de fungerer glimrende som filmkomponister. Kombinasjonen mellom film og band var svært vellykket. Hver scene har sitt eget musikalske tema, med unntak av noen tilbakevendende tema som verket var bygd rundt. Musikken hadde en strammere form en tilfelle var dagen før. Og for undertegnede var dette helt klart et pluss, og kombinert med en surrealistisk kommunistpropagandabefengt science fiction-stumfilm om en reise til Mars etterfulgt av revolusjon på samme planet lå dette et hakk over konserten dagen i forveien. Heia Finland!

GLENN FAGERVIK

"Kameleffekten" sviktet

Historien om den gråtende kamel så lenge ut til å vinne både publikumsprisen og halve kongeriket, men dabbet av i sluttspurten, og måtte se seg kraftig slått av den russiske filmen *Tilbake* (regi: Andrey Zvyagintsev), som sanket flest 6'ere på stemmesedlene publikum fikk utdelt før forestillingene. Åpningsfilmen *På Hau i Havet* floppet totalt og havnet på en flatterende 40. plass til slutt.

Topp 10 listen:

1. "Tilbake" - 5,44
2. "Osama" - 5,38
3. "Å være og ha" - 5,22
4. "Screaming Men" - 5,22
5. "Bestemor" - 5,18
6. "Balzac og den lille kinesiske syersken" - 5,18
7. "Spellbound" - 5,12
8. "Historien om den gråtende kamel" - 5,07
9. "Etter at Otar dro" - 5,05
10. "Elsk meg om du tør" - 4,99

Utopia-redaksjonens bedømming av årets festival

Opptur

1. Fantastiske filmer
2. Akkrediteringskort
3. Øyekontakt i et kvarter med Maria Bonnevie
4. Cleaning Women
5. Dj Dust / Rune Lindbæk
6. Kjendisspotting
7. Anne Hoff
8. Total Balalaika Show
9. Billige hot dogs på Narvesen

Nedtur

1. Kø på kino
2. Utsolgte forestillinger
3. Programoverlappinger
4. Filmfestival jinglen
5. Kvasi-intellektuelt pjatt
6. Rad 1 sete 1
7. Hying 8. Kø på utesteder
9. Pål Bang-Hansen
10. Lite søvn

8 Hype

1. TIFF
2. På hau i havet
3. Cleaning Women
4. Historien om den gråtende kamel
5. Akkrediteringskort
6. Fokus kino
7. Fredsfilmprisen
8. Pål Bang-Hansen

Vodka Lemon i alle livssituasjoner

SURREALISME: Vodka Lemon - bisart, komisk og romantisk. Samtidig. Anbefales sterkt.

Vodka Lemon

Regi: Hiner Saleem
Armenia/Frankrike/Italia/
Sveits (2003)

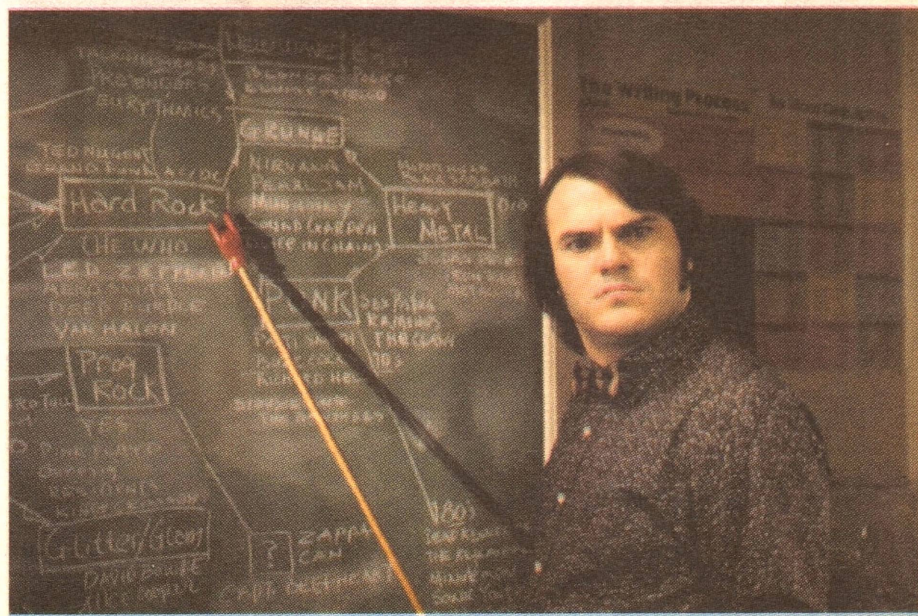

film I den armenske landsbygd finnes det verken jobb eller penger, men menneskene har sine ulike strategier for å klare livet. Hovedpersonen Hamo har ikke noe stor støtte av sine to sønner. Den ene er en sverker og bor hjemme i Paris. Men istedenfor penger sender han faren bare tomme konvolutter. Reisen til postkontoret i hovedstaden Jerevan med den gamle motorsykkelen (som av og til kjører helt uten sjåfør) blir en stadig større skuffelse, også for naboen som står i en rekke foran huset til Hamo og venter. Men de små ritualene som Hamos daglige

samtale med kona si ved graven hennes, gjør livet tålelig. På gravplassen begynner øg den sarte romansen mellom Hamo og kvinnen som selger Vodka Lemon i boden ved hovedveien. Den obligatoriske Vodka Lemon i alle livssituasjoner hører like mye til filmen som trestolene i snøen, der alle viktige hendelser blir diskutert av bygdas innbyggere. Filmens sans for surrealistiske elementer forhindrer at man blir altfor sentimental og deprimerer av realitetens harde fakta etter Sovjetunionens sammenbrudd. "We didn't have freedom" – "But we had everything else", lyder de tørre kommentarene under en samtale. Filmen, som vant filmfestivalens Don Quijote-pris, er det definitivt verdt å se, ikke minst fordi den på en beundringsverdig måte holder oppe motet og poesien.

LINDA WIECHETEK

Pensum: Kick ass!

PEDAGOGISK ROCK: Ja, det var back with Black...eh...we don't need no education....whatever...(happened to my rock'n roll)

School Of Rock

Regi: Richard Linklater
USA (2003)

film Etter en overdose med filmfestivaler er det godt det fremdeles fins et Hollywood som ikke har glemt oppskriften på lettfattelige komedier.

Rockeren Dewey Finn (Jack Black), blir sparket fra restene sitt, og i desperat leting etter jobb utgir han seg for å være sin mer etablerte kamerat, som jobber som lærer-vikar. Han finner snart ut at elevenes musikalske talenter er noe utenom det vanlige, og bestemmer seg for å justere timeplanen, slik at hans drøm om et eget band kan gå i oppfyllelse. For eksempel ved å bytte ut matematikk med rockehistorie; noe som selsagt er totalt uakseptabelt på en respektert privatskole.

Plottet er ikke verdens mest originale, men det er ikke det som er hovedpoenget med denne filmen. Jack Black skal underholde oss med frekke kommentarer og

intense spasmer, og det skal kokes vitser på restene fra *Waynes World*. Vi får akkurat det vi forventer, men *School of rock* tilfører også nye poenger, da den har en ny vinkling på rock- temaet. For å oppsummere er det fristende å bruke en frase som: "det er fristende å kalle dette en "feelgood"-film", da det fanger essensen. Velger man å innta et underholdningsperspektiv, noe under-tegnede gjorde, er man derfor sikret en stor dose glede og gode følelser.

Humoren er familievennlig, men uten å bli tam. Black er likevel ikke fullt så skarp som i *High Fidelity*, men mister ikke sitt særpreg. Filmens gode skuespillere bidrar i stor grad til å gjøre den tilgjengelig for et yngre publikum, og de gjør et godt inntrykk. *School of rock* bør uten tvil innføres som obligatorisk pensum i barneskolen. Det er lett å skimte filmes intensjon om å indoktrinere og redde unge vg-liste infiseres sinn fra den traurige popkulturen som truer med å forråtne individer og bryte ned den vestlige sivilisasjonen som vi kjenner den. Dette er medisinen som skal redde lillesøstera di.

ANDREAS MYRVOLD

Majestetisk Skrekkmaraton

Alien Quadrilogy (2003)

Regi: Ridley Scott, John Cameron,
David Fincher, Jean-Pierre Jeunet
Med: Sigourney Weaver, et. al.
USA 1979, 1986, 1992, 1997

KVINNELIG ACTIONHELT! Sigourney Weaver har kjempet mot aliens i over 20 år. Hun har pløyd grunn for unge jenter i dag.

FETT: Et av historiens feteste kjøp innen DVD. Sykt mye for pengene.

DVD-boks Denne vanvittige samlingen filmhistorie på 9 discer må, etter min mening, være selve grunnen til DVD i det hele tatt ble funnet opp i sin tid. Bare det å få ikke-tidligere-utgitte director's cut versjoner av alle Alien-filmene er alene verdt de snaut 700 kronene boksen koster. Når du på kjøpet får nesten 45 timer bonusmateriale, snakker vi kanskje om den mest komplette DVD-samlingen som noen gang er utgitt. Ære være FOX som her setter et verdig punktum for 4 filmer og 20 år med gåsehud, og samtidig tilfredsstillende selv de mest kravstore Alien-fans.

Klassiker

Alien er mer et fenomen enn film. Den er blitt en del av vår kollektive bevissthet. Du husker kanskje ikke første gang du så den, men den ligger der likevel som en referanse til alt Hollywood produserer. Selv 25 år etter utgivelsen, selv om det er en B-film laget som A-film med dråpebudsjett i dollarhavet, ruver den fortsatt som et landemerke innen sci-fi, horror og filmhistorien generelt. Filmen revitaliserte ikke bare sjangeren – den har definert den i en årrekke. Ridley Scotts monsterepos lå et par lysår forut for sin tid da den ble lansert i 1979. Bare to år etter at *Star Wars* sprengte kinorekorder, og i en tid der *Dirty Harry* og *Rocky* var the coolest thing, mønstret *Alien* en kvinne i hovedrollen som actionhelt. Sigourney Weaver har pløyd grunn for karakterer som Lara Croft og Clarice Starling i sin rolle som den ressurssterke og beintøffe Lt. Ellen Ripley.

Den Nye Horror

Alien er en tilnærmet perfekt film; Strømleformet historie, naturlig skuespill og banebrytende scenografi. Som første kassasuksess innen sci-fi utpenslet den en mørk, kvelende og kynisk framtid, med skittenrealistiske omgivelser det var

mulig å tro på. Originaliteten står i gedigen gjeld til den sveitsiske kunstneren Hans Rudi (H.R.) Giger, som ikke bare skapte det siklende monsteret, med et hode som ligner mest på en penis, men også en fremmed verden, så forvridt, surrealistisk og syk, at *Alien*, selv etter uendelige runder i spilleren, er like fundamentalt truende hver gang du ser den.

Filmen trigger våre mest primale instinkter. Den spiller på vår frykt for det fremmede og isolasjon, og hva er mer klaustrofobisk enn å være innesperret på et avgrenset område i verdensrommet, i tåkelt mørke, uten våpen, uten fluktmulighet, med en effektiv drapsmaskin, så bisarr at fornuft kommer til kort, og du kan ikke drepe det, for det etsende blodet vil lage hull i skroget, samtidig som arbeidskameratene blir jaktet og slaktet, en etter en? *Alien* overlater det meste til fantasien. Monsteret beveger seg kun i skyggene. Nærbilder får du stort sett bare av tennene før de plantes i et offer. Film og hjerne jobber altså sammen for terrorisere deg til smertegrensen. Og dette er et kjennetegn for hele serien, selv om det kan diskuteres om oppfølgerne lyktes i like stor grad som Ridley Scott gjorde med sin *Alien*.

En skattekiste

Alien Quadrilogy er simpelthen en skattekiste for filmentusiaster. DVD-produsent Charles de Lauzirika og hans team har lagt ned over et års arbeid i denne boksen. Og det vises. Du får to versjoner av alle filmene, original- og spesialversjonen, som spesielt yter den kontroversielle *Alien3* stor rettferdighet. David Finchers (*Seven* og *Fight Club*) debutfilm ble spilt inn uten komplett manus og ble nærmest voldtatt av filmselskapet, noe som gjorde at den talentfulle regissøren nektet å bidra til boksens dokumentarer. Her får du en utvidet versjon av *Alien3* som er nesten en halv time lengre og viser hvilket enormt potensial filmen hadde.

Ellers er det flere døgn med godbiter: Et lass med dokumentarer (behind the scenes, effekter, casting etc), grundige intervjuer med en rekke deltakere som er overraskende ærlige, trailere, laserdisc-arkiv, storyboards, manus, Gigers utrolige originaldesign, produksjonsfotografier osv, osv, osv. Jeg brukte over en uke (i lykkerus) på å navigere gjennom settet, og ennå gjenstår noe.

Komplett

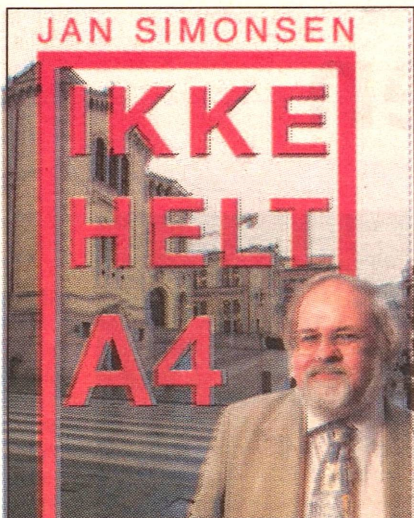
Ved siden av Extended-utgavene til *Ringenes Herre*, ruver *Alien Quadrilogy* som den mest komplette filmsamling jeg noen gang har tafset på, med mine nysgjerrige fingre. Bildekvaliteten er radikalt forbedret, noe du spesielt merker på *Alien*, hvor kontrast og detaljer er til å få bakoversveis av, og hvor fargene er gitt en mer varm og glødende tone. Lyden er selvsagt helt strøken. På *Alien* og *Alien Resurrection* får du i tillegg til Dolby Digital 5.1 også DTS 5.1, noe som gir et fabelaktig og naturtro lyd-bilde. Menyene er enkle og alt er lekkert pakket inn og presentert en boks som vil ruve som en klippe ut i enhver filmsamling.

Jeg gir meg ende over. *Alien Quadrilogy* er et gigantisk skrekkmaraton du kan kose deg med i årevis. Fikk du ikke denne i julegave, gir studielånet nå rom for investering i en legendarisk filmsaga og en DVD-samling uten sidestykke.

Visste du at

- I et tidlig utkast av manuset for *Alien* var Ripley en mann?
- Designet til konseptkunstneren H.R. Giger måtte endres flere ganger på grunn av grov seksualitet?
- Regissør Ridley Scott har sagt at han ønsket en mye mørkere slutt. Han planla at monsteret skulle bite av Ripley's hode i flukskippet, for deretter å slå seg ned i en stol og holde en tale til jordens befolkning, med hennes stemme. 20th Century Fox delte ikke Scotts begeistring for en slik slutt.
- Sigourney Weaver's honorar for *Alien Resurrection* var høyere enn hele budsjett for den første *Alien*?
- Winona Ryder ville gjøre *Alien Resurrection* før hun leste manus. Hun "brydde seg ikke om at hun døde i den første scenen". Det viktigste var å kunne skryte til lillebrødrene av hun hadde vært med i en *Alien*-film.

Simonsens oppgjør med Hagen

Jan Simonsen var råpopulisten som ville kastrere pedofile, kaste ut innvandrere og gjøre nasjonalteateret om til diskotek

Jan Simonsen
Ikke Helt A4
Eger Forlag

bok Det var i hvert fall det vi trodde; helt til vi ble kjent med hans privatliv og brokete samling av venner. For Jan Simonsen er paradoksets mann: Han støtter Israel i tykt og tynt, men gir bort betydelige beløp til en palestinsk familie. Han mener afrikanere har et sugerør ned i statskassen, men gir innvandrere stadig husly. Han går inn for en tøff kriminalitetspolitikk, men hjelper en person som er dømt for salg av mindreårige.

I "Ikke helt A4" forteller Jan Simonsen om sitt politiske liv - fra han meldte seg inn i Unge Høyre som ungdomsskoleelev og til han ble sparket ut av FrP som stortingsrepresentant.

Først og fremst tar han et oppgjør med sin tidligere sjef, Carl I. Hagen. Hagen anklages for å være maktsyk og udemokratisk. "Vi vet ikke hva Carl I. Hagen kan finne på for å bli sittende ved makten,

dersom han først kommer dit. Vi vet bare at han beviselig mangler respekt for demokratiske verdier. Det mest fornuftige vil derfor være å holde Carl I. Hagen langt borte fra regjeringskontorene", skriver Jan Simonsen blant annet.

At den samme Jan Simonsen i mer enn 20 år har kjempet for Hagens parti, blir nokså uforståelig. I det hele tatt reflekterer han påfallende lite over sine mange motstridende roller.

Det har de siste årene kommet flere gode bøker om Fremskrittspartiet. Simonsens bok er et nødvendig bidrag til forståelsen av FrP. Ikke minst gir Simonsen sin versjon av hva som skjedde under de såkalte utrenskningene.

Boken er godt skrevet. Til tider er den både morsom og underholdne. Særlig historiene om Anders Lange er fornøyelige.

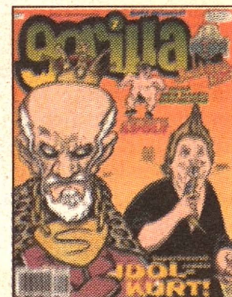
KAJ MAGNE MELHUS

Ikke akkurat Supermann

Gorilla

Egmont Tegneserieforlaget
Div. tegnere (gamle Pyton-helter)

Tegneserie Et nytt tegneseriehefte er å finne i kioskhylene. Innholdet er av varierende kvalitet, og er nært beslektet med fordums Pyton. *Gorilla* inneholder flere tegneserier, noen litt morsomme og mange på kanten til det perverse, det desperate og det banale. *Super Sven O.* er bladets lokkemat og vinner, sammenlignet med sine med-tegneserier. Kronprinsessens far tar frem kappen sin og blir superhelt som jager b-kjendiser gjennom *Kvadraturen* i Kristiansand og nok en gang sikrer Se&Hørs salgstall. Dersom du er fra Kristiansand eller omegn (eventuelt Sørlandet), eller hvis du har en unormal god kjennskap til Sven O's ordforråd og/eller kristiansandskdialekt, blir kjente, kjære og teite uttrykk spesielt fra Kristiansand en ekstra bonus.

Super Sven O.-konseptet er godt én gang, men vi får se hvor mange flere ganger det kan være moro. Jeg ser for meg at har man lest en av dem, så har man lest alle.

Tegningene er derimot av høy kvalitet. De ligner personene som karikeres, samtidig som stemninger og ansiktsuttrykk hele tiden varierer. De fleste andre seriene i bladet innehar denne kvaliteten, selv om detaljert utregnede vitale organer (jfr. førerhunden Adolf) neppe kan karakteriseres som en estetisk nytelse. Valgerd Svarstad Hauglands anti-rusbrus propaganda er ganske artig og er presentert som hennes personlige tankekart som illustrerer rusbrusens forbannelser. Hvis du som barn var en ivrig leser og beundrer av Postmann Pat, vil hans *Mr. Hyde*-side, nemlig Psyko Pat, riste deg i grunnvollene når han kjører over en hylende Mons og ødelegger pakkene til adressatene med vilje. Dette er ikke noe jeg kommer til å kjøpe i fremtiden, men jeg hadde ikke hatt noe i mot å lese det på tannlegens venterom o.l.

SIAN O'HARA/ANE ULEBERG

Spiraler på hjernen

Uzumaki – spiral into horror

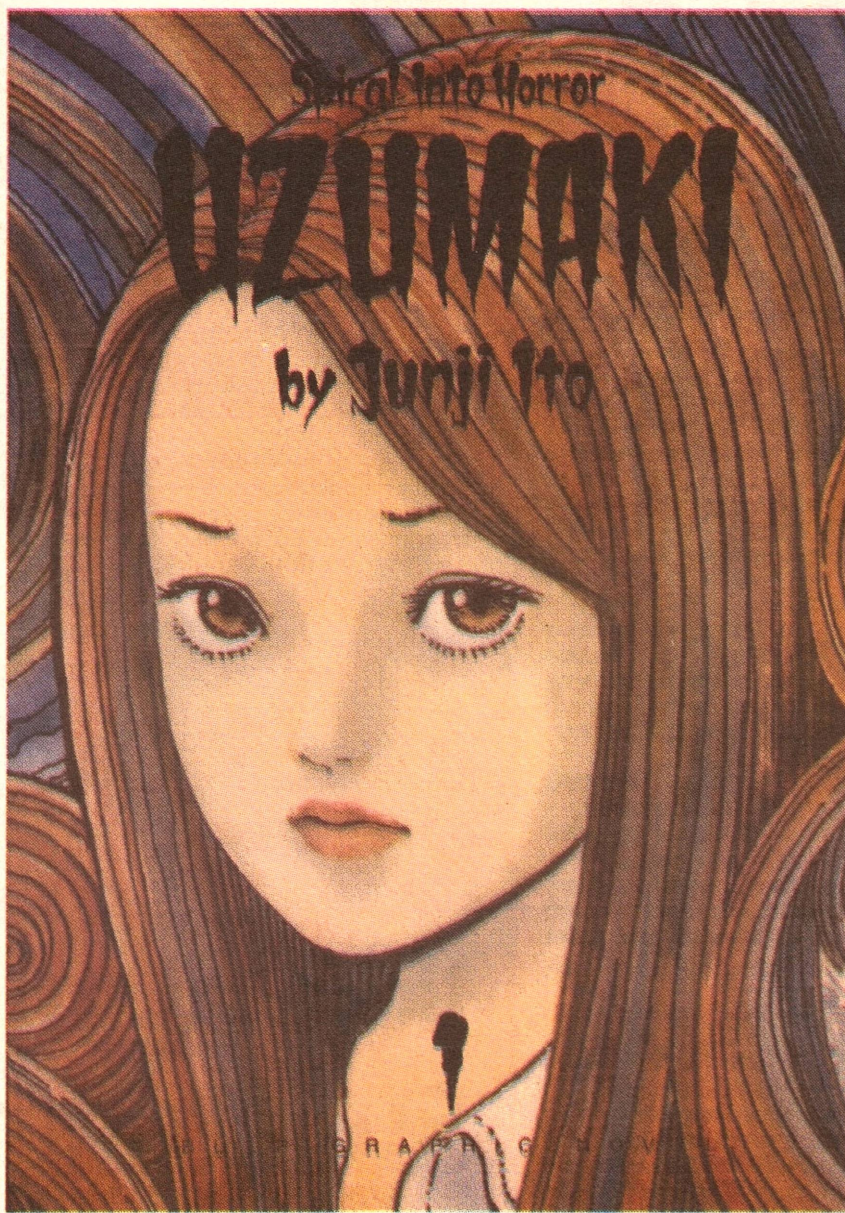
Tegneserier (3 bøker) av Junji Ito
Japan 1998, til engelsk 2001
Kjøpes/bestilles via Tromsø Bruktbokhandel

tegneserie Junji Ito begynte å utgi horror-tegneserier allerede mens han studerte til tannlege, og gjorde seg såpass bemerket at han etter hvert gikk over til dette på fulltid. Kanskje like greit: Mange ville betenkt seg for å la denne mannen gå løs på seg med skarpe gjenstander, etter å ha stifta bekjentskap med fortellingene hans. Ito har en fantasi som er noe utenom det vanlige, både hva groteskhet og absurditet angår.

Uzumaki handler om skolejenta Kirie Goshima sine opplevelser i den lille, avsidesliggende kystbyen Kurozucho. Kirie er ei stereotypisk personlighetsløs heltinne, som hentet ut fra en amerikansk highschool-grosser, og byen er av typen som ved første øyekast virker like normal og kjedelig som hovedpersonen selv. Men dette er i ferd med å forandre seg. Kiries smått nevrotiske kjæreste, Shuichi, er den første som merker at byen er hjemsoekt – ikke av et vesen, men av et mønster: Uzumakien, spiralmønsteret.

Dette manifesterer seg først i at Shuichis far blir besatt av spiraler: Han samler på alt som har mønsteret i seg og snakker hele tiden om hvor perfekt spiralformen er. Spiralene blir en religion og en avhengighet for ham, noe som resulterer i en makaber død. Etter dette gir forbannelsen seg stadig mer absurde utslag: Den trege og tjukke eleven i Kiries klasse blir gradvis til ei gigantisk snegle, en underlig form for vampyrisme rammer deler av befolkninga og en hvirvelstorm som er forelsket i Kirie (!) raserer byen. De fleste manifestasjonene av forbannelsen har å gjøre med spiralmønsterets evne til å automatisk trekke blikket ditt inn i sitt sentrum – de som ram-

SÆRT OG SYKT: I *Uzumaki* blir en søvngig småby isolert fra omverdenen og utsatt for en forbannelse utenom det vanlige – den blir invadert av spiraler.

mes av forbannelsen får, eller blir gjenstand for, en sykkelig tiltrekning eller avsky til noe.

Forfatteren har hentet mye inspirasjon fra *H. P. Lovecraft* (1890-1937), hvis historier omhandler mennesker som håpløst prøver å påvirke, forstå eller redde seg sjøl fra mekanismer og planer som egentlig går langt over menneskelig forstand og makt. Denne inspirasjonen går så langt at handlingen i *Uzumaki* uten problemer kan leses som at den faktisk foregår i Lovecrafts univers. Ito er imidlertid ikke like humørløs som den gamle amerikaneren, så *Uzumaki* er krydret med doser av burlesk humor og bevisste overdrivelser – det ligger ofte noe lett parodisk over historiene og enkelte avsnitt er mer eller mindre gjennomførte parodier på splatter/grossere. Tross i at dette gjør serien mindre "tung", gir de også utslag i at hovedhistoria blir veldig oppstykket og stemninga i

serien ujevn.

På den positive siden igjen, må det nevnes at denne serien rent grafisk er ei *perle*, en ren sekser: Tegningene har lite av den cartoonaktige stilen som ofte preger japanske tegneserier, men er derimot ganske naturtro. Dette er også med på å forsterke ubehaget, for det er ikke lite Ito lar persongalleriet gjennomgå av fysisk og mental lidelse. Hvis du ikke blir i det minste litt sjokkert av denne serien, bør du vurdere å oppsøke hjelp.

For å oppsummere: *Uzumaki* er sær, uforståelig, sjokkerende og – nok en gang – grotesk. Men veldig originalt og fascinerende, ei historie du enten blir revet med av eller blir nødt til å kaste fra deg i avsky relativt fort.

MIKKEL BERG

Angels Screaming

Silver

White Diary
Bad Afro Records

plate Silver har gått en omvei for å komme dit de er i dag, men det har vært verd å vente på. De har eksistert slik vi kjenner de i dag siden 1997, da brødrene Emil og Ivar Nikolaisen (Katz, Blanco) fikk med seg gitarist Amy Jubb i sitt rock'n roll prosjekt. 7 år, 200 konserter og 2 EP-er senere har de funnet en formel. *White Diary* er ikke et sluttprodukt av den hypen som de kunne utnyttet etter by:larm konserten på Blå Rock i 2001. Det er et gjennomført stykke arbeid som er alt annet enn tilfeldig. Om det er referanser du er ute etter, er det nemlig nok å ta av. Den beste beskrivelsen av Silvers musikk som anmelderen i dette tilfellet greier å hoste opp er noe sånt som: Et organisk energisk eksplosivt punk glam rock'n roll orkester på speed og fugemasse.

Albumet har den røde tråden som skal til for å heve det over middelmådigheten, og de distinkte låtene som gjør at det ikke blir kjedelig. Eksempler på dette er *The Emptiness*, *The Dark Side Of The Light* og *Angels Calling*, det nærmeste bandet kommer en ballade. Samtlige arrangementer er stappet fulle av snirkende gitarlinjer, pianohamring, koring og andre utspekulerede detaljer som tilsammen skaper et lyd-massiv uten akilleshæl. Det er ikke minst vokalist Blanco som bidrar til bandets unike sound. Han har også skrevet flere av tekstene, en del av låtskrivningsprosessen som Silver legger vekt på. Budskapet er mørke, depresjon, synd, tilgivelse og håp.

Silver er et svært bra liveband, og dette er bekræftelsen på at de er et komplett band som greier å overføre trykket og intensiteten til plateform.

ANDREAS MYRVOLD

i CD-spilleren

The Mars Volta - De-laused in the Comatorium

Hvis du er et av de menneskene som ikke vil ha alt lettfattelig og gjennomtygget, er dette plata for deg. Hver gang jeg hører den er det noe nytt jeg lurer på. Dette er gutta fra At the Drive In som har gått nyere veier, og der At the Drive in var geniale er The Mars Volta perfekt. Ingenting er etterlatt til tilfeldighetene, men det er bare en tilfeldighet hvis du klarer å løse denne mystiske gåte av et album ved første gjennomhøring. Alle låtene er gjennomgående interessante og alle skiller seg ut.

M.S

Klassiker

Nina Simone - Jazzmasters 17

Samleplate fra en av de mest innflytelsesrike personlighetene innen jazz og blues. I utgangspunktet en klassisk pianist, men fikk grunnet raseskillet i 40-årenes USA aldri muligheten til å hevde seg innen sjangeren. Hun spiller klassisk, jazz og blues i samme låt og det høres vanvittig fantastisk ut. I tillegg til hennes åpenbare talent for piano hadde hun en veggrytende stemme, som kunne heves i vrede og senkes i gråt. Låtene hun komponerer og fremfører er preget av lengsel, smerte og skuffelse. Hør på *Mississippi Goddamn, I Hold no Grudge, Little Girl Blue, Four Women* eller Simones adaptasjon av *Ne Me Quitte Pas* av Jacques Brel og bli imponert.

M.S

musikk-kommentaren

Den Hellige Madonna

Snart skal primærvalget avvikles i USA. Det er det valget hvor det blir bestemt hvem som skal representere sine respektive partier, i det store presidentvalget. Det er ofte forskjellige utøvere av musikk (skriver ikke musikere, for noen var mer musikere enn andre) har støttet en kandidatur slik at den rettfærdige presidenten skulle få makten, og slik at de kunne gå på middager i Det hvite hus. Nå har Madonna hevet seg på dette kjøret.

Hovedmotivet hennes er visstnok at Wesley Clark, NATO generalen, er en ytterst åndelig mann som vil bringe hederlighet tilbake til det ovale kontor. Vanskelig å forestille seg en hardbarket general som en Hollywood åndelig, men hvis Madonna sier det så er det vel sant. For jeg vet ikke hva definisjonen på åndelighet er, og jeg er i hvert fall ikke sikker på hva det har med hederlighet å gjøre, men Madonna har trådd disse stiene før og kan vel sin kabbala, yoga, og Bhaddavaghita. Dermed er hun med på

GLENN FAGERVIK

en av de mest lurvne salgstriksene som går ut på å fremheve produktets form i stedet for dets innhold. Det har hun gjort gjennom hele sin karriere, hun har utnyttet feminismen, katolisismen, jødedommen og homopatriotismen til å fremheve, vel Madonna. Det er jo for så vidt forståelig siden det her er snakk om et menneske som har levd av musikk i over 20 år uten å kunne spille et instrument og lærte seg tonelære først i forbindelse med Evita. I tillegg er det forståelig fordi det er den generelle publikumet egentlig bryr seg om. Interessen for sakene er liten i forhold til interessen for hvordan den som skal fremme disse sakene fremstår. Dette kan Madonna alt om, og det er her Wesley Clark er heldig, for hvis det er noen som kan selge et menneske uten å by på altfor kompliserte forklaringer så er det henne. Jeg er ikke en av de som mener at musikk ikke har noe med politikk å gjøre. Men det er vanskelig for meg å tenke på dette politiske engasjementet fra en av de mest profilerte, og minst stabile mennesker i dagens underholdningsbransje som et seriøst utspill. Dette virker på meg mer som et moteutspill: en dag er det Versace, en dag DG, den ene dagen kritiserer vi Bushs krigsutspill, uka etter har det dårlig effekt på platesalget så da trekkes uttalelsen tilbake. Hele dette sirkuset får meg til å tenke på en annen artist, nemlig Nina Simone. Gjennom hele sin karriere har hun kjempet for de svartes rettigheter i USA noe som innebar store ofre for henne som musiker og menneske. For henne var hederlighet ikke likestilt med inderlighet, men med integritet.

MAJA SOJTARIC

Oppvisning i galskap

Diverse artister

Solen over Nannestad - sanger om Dæhlie Duplex Records

plate Plateselskapet Duplex Records har i årevis gitt ut genistreker med legendariske band og artister som Bare Egil Band, Black Debbath, Gartnerlosjen, Aasen, LYD, Aslag og Hurra Torpedo. At humor er en del av greia her er ikke til å komme ifra, men at det har kommet mye fet musikk fra disse kanter, har ofte gått norsk presse og det platekjø-

pende publikum hus forbi. Nå er tradisjonen med å gi ut samleplater med låter fra de forskjellige prosjektene blitt overført til CD, og det har blitt en plate det er umulig å forholde seg likegyldig til. Herrene Egil Hegerberg, Lars Lønning og Aslag Guttormsgård er med i de aller fleste prosjektene, enten alene eller alle tre sammen. Og at de har det gøy med det de holder på med er hevet over enhver tvil. Resultatet av denne samleren er en svært blandet opplevelse, både på det musikalske og det humoristiske plan. Black Debbaths låter fra bestillingsverket *Askøyspelet* er noe av det feteste som finnes av riffbasert tungrock, og intelligent humor som både dette bandet, Aslag og Bare Egil Band står for må man lete en stund for å finne maken til i dag. Men så finnes det jo også fæle

ting på begge de nevnte plan også her. Rølpeskillingsvisse-ensemblert Stjerten, viser rumpehumor av en annen verden og musikalsk sett må det vel være noe av det verste verden har hørt. Men det er slik det skal være. En samleplate fra Duplex skal vise kvalitetsmessig mangfold, selv om det knapt er mer enn sju-åtte personer involvert i de 14 ulike band og prosjekter på platen. Om du bare liker noe av alt dette, er det verdt prisen for hele dette epos.

Framskritt

Rocketboyz

Fluffer Wrecords

plate Rocketboyz har for andre gang besøkt Tommy Hjelms i Caliban Studio i Oslo og spilt inn EP. Denne gangen har han satt mer preg på produksjonen enn sist. Og etter å ha sett de spille fletta av Hjelms tidligere band, Cumshots i november, er jeg ikke overrasket over at resultatet har blitt så bra som det har blitt. For dette er den tøffeste og beste utgivelsen jeg har hørt av noe tromsøbasert band. Det Metallicainfluerte soundet er skrelt bort og uttrykket er generelt mye hardere og mer brutalt enn tidligere. Samtidig har de også gått i en mer melodios retning enn tidligere. Melodier og riff er satt i fokus og alle gitarsoli er forsvunnet som dugg for solen. Dette er nok en kombinasjon av de er lystne på å gjøre noe annet enn før, Tommy Hjelms vilje, og vokalist og gitarist Finn Fodstads inntreden i Turdus Musicus. At det sistnevnte har mye med saken å gjøre kan vi høre i *Soundtrack to a fistfight*, der Turdus-vokalist Carl Christian Lein Størmer står for det vokale innslaget. En oppvisning i brutalitet. Åpningslåta *Falling off* burde sendes til Petre øyeblikkelig, for dette kan være snakk om en radiohit. En svært fengende og melodios sak som skiller seg ut fra alt det andre de har gjort. Men Foo Fighters lurer i bakgrunnen, uten at det er snakk om noe rip-off. Rocketboyz har utviklet seg mye både som musikere og låtskrivere, noe EPen er en solid dokumentasjon på.

GLENN FAGERVIK

Bob Hound Gang

Bergman Rock

Bergman Rock Silence/Border

plate I mange år har det svenske livefavorittrockbandet Bob Hound jobbet med et sideprosjekt de har kalt *Bergman Rock*. Etter mange år på pinebenken, kan nå endelig Bob Hound-fans over hele verden kose seg med den engelske versjonen av bandets musikk. Det vil si, det er ikke noen engelsk versjon, det er helt nye låter, men med engelsk tekst. For at det er Bob Hound som lurer seg bak det engelske, er det liten tvil om. Dette er Bob Hound. På engelsk. Om Bob Hound med dette ønsker å nå ut til et større marked, eller rett og slett ønsker å utvide horisonten litt, gjenstår å se. Personlig klarer jeg enda ikke helt vende meg til Rock-Thomas uten sin særegne skånske dialekt. Det er nesten fælt å si det, men innimellom vil hjernen min sammenligne han med Morten Abel. Nå skal det sies at han likevel har klart kunsten å lage gode rockerim på et uvant språk. Der moser han Abel. Heldigvis. Ho hey. Bob Hound har alltid vært litt sært. *Bergman Rock* er sært. De fleste Bob Hound-fans får det de forventer med denne skiva. Jeg aner en litt tristere stemning enn vi har vært vant med fra tidligere gladrock-skiver som *Jag rear ut min själ* og *Stenåldern kan börja*, men energien er der som før.

EIRIK LINAKER BERGLUND

Godkjent debut

Soul Patrol

Carpe Scrotum Soul Patrol

plate Lærerskolebandet Soul Patrol har vært i Bodø og spilt inn sin debutplate. Resultatet har blitt en fin EP med en forventet høy musikalsk spennvidde. På sitt beste (*Break from life* og *Red roses*), er dette aldeles fabelaktig og de klarer å fange opp den energien bandet på sitt beste er i stand til å yte på konsert. Men på sitt svakeste (*Fairytales*), klarer de ikke å gjøre noe i nærheten av det jeg vet at de klarer å gjøre med denne låten live. Det skal sies at Fairytales er en bra låt, derfor er det synd at de har valgt å gi ut en såpass tannløs versjon av denne låten. Men studio og scene er to svært forskjellige måter å jobbe med musikk på. På konsert har de vist et de kan sakene sine. På plate låter det tidvis veldig bra, men de har mye mer å gå på. Men letevinte musikalske løsninger skyr de som pesten, og ambisjonene er svært høye, og derfor er det helt greit at de ikke lykkes hver gang. Soul Patrol spiller en egendefinert blanding av soul og hard rock, ispedd doser av jazz, ska og funk. Diversiteten bidrar til at en konsert aldri blir kjedelig, men på en femspors EP spriker det for mye, både stilmessig og kvalitetsmessig. De fokuserer på for mange ting samtidig. Men alt i alt er det en godkjent debut, som burde finne veien inn i mange CD-spillere.

GLENN FAGERVIK